

ΑΝΤΡΩΜΟΣ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

Σ' ΑΥΤΟ ΤΟ ΦΥΛΛΟ ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΥΝΤΑΙ

Ν. Λίβας
Γ. Παροδίτης
Γ. Σφακιανάκης
Λ. Ξανθός
Κ. Γεωργίου
Γ. Μυλωνογιάννης

Ντόρος Ντοής
Γεῦκος Ἀνθίας
Κριστ. Σενεγάλ
Γ. Δημητριάδης
Ν. Λιβαδάς—Λιώκης
Γ. Ντεγιάννης

ΑΘΗΝΑ 1 ΣΕΠΤΕΜΒΡΗ 1933
ΓΡΑΦΕΙΑ ΙΕΡΑ ΟΔΟΣ 47

ΧΡΟΝΙΑ Α' — ΑΡ. ΦΥΛΛΟΥ 4
ΤΟ ΦΥΛΛΟ ΔΡΑΧΜΕΣ 5

ΛΥΤΡΩΜΟΣ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΔΙΕΥΘΥΝΕΤΑΙ ΑΠΟ ΣΥΝΤΑΧΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ Χρονιάτικη	Δραχ.	50
	Εξαμηνιαία	»	25
	ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ Χρονιάτικη	δολ.	1

Επιστολές—έμβασματα: ΓΙΑΓΚΟΝ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΝ—Γερά οδός 47 Αθήνα
ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ γιά την ύλη: ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΥΛΩΝΑΣ

ΕΞΕΔΟΘΗ & ΕΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ
Η ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΗΣ ΡΩΣΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ
Είς 5 δράκμα εβδομαδιαία τεύχη

ΕΚΔΟΤΗΣ
Γ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ
ΑΘΗΝΑΙ-ΣΤΑΔΙΟΥ 60

ΤΟ ΟΛΟΝ ΕΡΓΟΝ
ΕΙΣ ΔΥΟ ΤΟΜΟΥΣ
ΑΔΕΤΟ ΔΡΧ. 70—ΔΕ-
ΜΕΝΟ 90. ΜΕ ΠΡΟ-
ΛΟΓΟ ΤΟΥ ΔΕΝΙΝ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΑ-
ΝΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ.

Στις Έπαρχίες αποστέλ-
λεται εις τους προεμβάζον-
τας την άξίαν πλέον, δραχ.
δέκα δια ταχυμικά.

ΜΑΣΤΙΧΕΣ ΜΕΖ

Απαραίτητες δια κάθε καπνιστήν

ΠΑΣΤΙΛΛΙΕΣ ΜΕΖ

Σταματούν τον βήχα, μοσχοβολούν
τό στόμα.

BON-BONS Κρέμας

Θρεπτικά 100 ο)ο

Με κρέμα Γάλακτος

Όλες τις νέες Μαρξιστικές

και Σοσιαλιστικές εκδόσεις

θα τις βρῆτε στο

ΠΡΩΤΟΠΟΡΕΙΑΚΟ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ

Ακαδημίας 66

Ο ΑΓΩΝΑΣ ΜΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΩΤΙΚΗ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ

Η ομάδα του «Λυτρωμού» απ' τον προηγούμενο κι' όλες μήνα, δια-
πιστώνοντας την ανάγκη μιας στενότερης έπαφης και συνεργασίας με
τους φίλους του περιοδικού, τους αγωνιστές και συμπαθούντες στον αγώ-
να του, έρριξε το σύνθημα της δημιουργίας των «Λυτρωμικών» ομάδων.
Και πραγματικά ή πρόσκλησή μας, αυτή δεν έμεινε χωρίς αποτέλεσμα. Ός
τά τώρα δημιουργήθηκαν, έχτο; απ' την ομάδα της Αθήνας, κι' άλλες
σε διάφορες πόλεις, από άγνοους και είλικρινείς ιδεολόγους του άπολυ-
τρωτικού αγώνα, και ή κίνηση αυτή έχουμε όλα τα στοιχεία που μας κά-
νουν να πιστεύουμε πως θα έπεχταθεί σ' ολάκερη την Ελλάδα.

Το σύνθημα που είχαμε ρίξει για έναν αγώνα ενωτικής προσπάθει-
ας του έπαναστατικού κινήματος της χώρας μας, σιζητήθηκε απ' όλες
τις πλευρές του, όπως παρουσιάζεται σήμερα κάτω απ' τις διαμορφωμένες
ειδικές συνθήκες, σε πλατειά και λεύτερη συζήτηση με όλες τις αντιμα-
χόμενες παρατάξεις του έπαναστατικού κινήματος. Απ' τη συζήτηση αυτή
και τις σκέψεις που ανταλλάξαμε, διαπιστώθηκε η απόλυτη ανάγκη ενός
τέτοιου αγώνα ενωτικής προσπάθειας, που όχι μόνο δεν είναι ούτοπία,
όπως θα μπορούσε να χαρακτηριστεί, μα επιβάλλεται κάτω από τις δια-
μορφωμένες σήμερα συνθήκες, της φασιστικής τρομοκρατίας και της λυσ-
σασμένης αντίδρασης, μα κι' ακόμα της ένδοκομματικής και παραταξια-
κής διαμάχης, σε βάρος της ανάπτυξης του έπαναστατικού κινήματος. Το
δικό μας καθήκον, σα νέοι έπαναστάτες και διανοούμενοι που είμαστε και
που για μοναδικό μας σκοπό έχουμε τάξει την έξυπνότηση μ' όλες μας
τις δυνάμεις του αγώνα για τη λευτεριά μας από τη σκλαβιά των αιώ-
νων, είναι ν' αγωνιστούμε και μεις μ' όλο μας τον ένθουσιασμό και
την πίστη, για να συντείνουμε, όσο μπορούμε, έχοντας συμπαραστά-
τες όλους τους τίμιους συναγωνιστές που θα συναντήσουμε στο δρόμο μας,
στην ένοποίηση των έπαναστατικών δυνάμεων του τόπου μας. Κι' έτσι
όλοι μαζί άδερφωμένοι κι' ενωμένοι να τραβήξουμε σαν τίμιοι αγωνιστές
τό δρόμο της επανάστασης.

Ο «Λυτρωμός» σ' όλην αυτή την προσπάθεια θα σταθεί ένα όργανο
πολεμικής και κριτικής στην εμπάθεια και στο μίσος που χαρακτηρίζουνε
την ταχτική των αντιμαχομένων παρατάξεων για την κατάκτηση της μά-
ζας. Έρχεται σ' αν έν τ ο η δι α μ α ρ τ υ ρ ί α για το οίχτρο κατάντη-
μα της ιδεολογίας που πιστεύουμε, από την ψευτιά και τον άρριβισμό που
οργιάζουνε μέσα στην ίδια την τάξη μας, κι' απ' την άλλη μεριά σαν ένα
όργανο διαφώτισης και έξύψωσης της πνευματικής ζωής του τόπου μας.

Δεν παραγνωρίζουμε καθόλου τις τεράστιες ευθύνες και υποχρεώ-
σεις που αναλαβαίνουμε. Μα θα είμαστε ανάξιοι για να λεγόμαστε επανα-
στάτες κα' μάλιστα διανοούμενοι, αν δειλιάζαμε για μια στιγμή μπρος στις
δυσκολίες που θα μας παρουσιαστούνε στον τραχύ μας δρόμο. Γι' αυτό όσοι
απ' τους φίλους κι' αναγνώστες μας, μα κι' ακόμα απ' τους συναγωνι-
στές όλων των παρατάξεων, μας βρίσκουνε σύμφωνους στην προσπάθεια
αυτή, που επιβάλλεται απόλυτα στον κάθε τίμιον αγωνιστή, πρέπει άπα-
ραίτητα να ενώσουνε τις δυνάμεις τους μαζί μας. Έτσι μονάχα θα μπορέ-
σουμε να ολοκληρώσουμε το τεράστιο αυτό έργο που αναλαβαίνουμε.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ «ΛΥΤΡΩΜΙΚΩΝ» ΟΜΑΔΩΝ

ΜΑΝΙΑ ΚΑΤΑΔΙΩΞΕΩΣ

(ΑΠΟ ΤΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΕΝΟΣ ΤΡΕΛΟΥ ΔΑΣΚΑΛΟΥ)

Κάποτε έτυχε να με δαγκάσει ή πλεμπάγια στο λαιμό, κι' ένα δόντι μεγάλο, ίσαμε δόντι κροκοδείλου, έσπασε κ' έμεινε μέσα στο καρύδι μου. Αυτό είναι ένα βέβαιο, ύπερβέβαιο γεγονός· όμως οι γιατροί δέν τό πίστεψαν ή δέ θέλησαν να τό βεβαιώσουν, με χαρακτήρισαν ότι πάσχω μανία καταδιώξεως και μ' έκλεισαν στο τρελοκομείο. Να δήτε όμως πώς τούς συγκύρισα κ' εγώ· μά πρέπει να πούμε τά γεγονότα με τη σειρά.

Έκεινό τό βράδι είχα διαβουλευμένη όρεξη να μιλήσω στους «άνθρωπους» μ' ευγένεια και ήρεμία. Εΐταν κάπου στού Ζαχαράτου, στην Πλατεία ή στού Ζάππειο, δέ θυμάμαι καλά. Άνέβηκα λοιπόν σε μιá καρέγλα κι' άρχισα έτσι.

—Αισθάνομαι τήν ανάγκη, αξιοτίμοι κύριοι και κυρίες, να άπολογηθώ για τή μομφή πού μου έκαναν ότι στις ιστορίες μου δέ δείχνω κανένα ένδιαφέρον για τίς γυναίκες. Ναι, αισθάνομαι τήν ανάγκη να μιλήσω στη σεβαστή πλεμπάγια. Και όνομάζω τήν πλεμπάγια σεβαστή, λόγω τής πυκνότητός της σε κλασματικές μονάδες έντελώς όμοίου σημασιόμένου, έτσι πού άποτελούν όλα μαζί ένα μεγάλο ζώο χιλιόνυχο και χιλιόδοντο, αυτοπροκαρισμένο κατά πάσης μειονοψηφίας, και πρό πάντων κατά τού έρημίτη, πού άποτελεί τήν πιό μικρή μειονοψηφία. Τό αυτοπροκαρίσμα τού θηρίου είναι τόσο όρμητικότερο και άνηλεότερο, όσο μικρότερη είναι ή μειονοψηφία πού τού άντιτίθεται. Για τούτο όνόμασα τήν πλεμπάγια σεβαστή. Μήπως ύπάρχει αντίρρηση, ευγενέστατοι κύριοι;

Δέ μου άποκρίθηκε κανείς, μόνο σκοτεινίασαν τά ένιακόσια μάτια πού με κοίταζαν, κ' εγώ έξακολούθησα.

—Είμαι βέβαιος, ευγενέστατοι κύριοι

και κυρίες, ότι οι «άνθρωποι» θά έπαιρναν πολύ έννοική ιδέα για τίς ιστορίες μου, και ότι θά τίς διάβαζαν και οι πλύστρες και οι μπακαλόγατοι, άν τίς παρουσίαζα με άκαδημαϊκή και ίσοροπημένη φόρμα και έκφραση, και με θέμα περιστρεφόμενο γύρω άπό τόν άτράνταχτο, τό ντοϋρο άφροδισιασμό, με τέτιες πινελιές άπάνω κάτω:

«Η καημενούλα ή Ρίτα! Πρώτη φορά στη ζωή της ένιωθε τήν άγνή καρδούλα της να χτυπά τόσο δυνατά, οά να ήθελε να σπάσει τά κρινοζύμωτα στηθάκια της»....

(Τά χαϊδευτικά επίθετα είναι άπαραίτητα, για να φωτίζουν τό σκοτεινό πηγάδι τού ένστιχτου μ' ένα γαλάζιο, τι λέω, μ' ένα χρυσορόδινο φως, και να μεταμορφώνουν σε ροδόσταμα τή βρώμα πού αναδίνεται άπό τό πηγάδι. Έτσι, ή «ύγιης» λογοτεχνία πρέπει να έξυπηρετεί τήν άγέλη και τή διαιώνισή της μ' έξάρσεις, όπως όνομάζει τό γαρνίσιμα τής βρώμας με κοσμητικά επίθετα).

Εδώ μ' έκοψαν πέντε δέκα βηξίματα πού προμνηούσαν φουρτούνα, όμως εγώ δέν ταράχτηκα.

—«Πώς να τό πει στη μητέρα της ή λουλουδόπλαστη παρθένα; Να ήξερε τούλάχιστο πώς δέ θά τήν πρόδωνε στον πατέρα ;... . Έπειτα ντρεπόταν και τό θείο της»....

(Άν και ή περίοδος αυτή δέν είναι πολύ έρεθιστικά λαξεμένη, ώστόσο είναι ανάγκη, άπόλυτη ανάγκη, να άνακατευτούν στην ύπόθεση πολλοί «άνθρωποι», συγγενήδες και μη, ναί, πολλές κλασματικές μονάδες τής πλεμπάγιας. Έτσι δημιουργιέται πλοκή με πολλαπλό ένδιαφέρον, πού για τούς ίσοροπημένους τύπους είναι ό «άνθρωπος», ό «άνθρώπος»

και ό «άνθρωπος», ναί, ό βλακωδώς όμοιόμορφος ύγιης «άνθρωπος» με τό περιεχόμενό του, τό περιεχόμενό του και τό περιεχόμενό του, ναί, ό πολύτιμος «άνθρωπος» με τό πολύτιμο, σοβαρά πολύτιμο βρωμο-περιεχόμενό του, πού σ' αυτό χρωστά τήν περιλάλητη «ύγεία» του).

Τά μάτια τών άκροατών μου ανάδωσαν τώρα μιá πυροκόκινη λάμψη, κι' εγώ έξακολούθησα άτάραχος.

—«Καημένη Ριρή»....

(Ά, όχι... Ρίτα... έξέχασα. Όταν πρόκειται για τό ίδιο πρόσωπο, πρέπει να κρατούμε τό ίδιο όνομα σε όλο τό διήγημα. Χρειάζεται προσοχή, πολύ μεγάλη προσοχή. Πρώτα πρώτα, για να μη γίνει σύγχυση τών βλακωδώς όμοίων κλασματικών μονάδων τής πλεμπάγιας, πού μπαίνει στο διήγημα. Έπειτα, πώς θά κολακεύαμε τήν πλεμπάγια, χωρίς ν' άνεβάσουμε τόν «άνθρωπο» σε «άτομο», ναί, σε άτομο ξεχωριστό έξω τάχα άπ' τήν άγέλη, έστω και άν παρουσιάζεται στο διήγημα άγράφεντα κολλημένο με τήν άγέλη μέσα στο τσουνάλι τού συναγελασμού με τόν ίσοροπημένο συγγραφέα μαζί;)

Έδώ βρόντηξαν έκατό βηξίματα ρωμαλέα. Μιά ρέχα πέρασε πλάι στο κεφάλι μου και κόλλησε στη μούρη ενός νταλι γυναικάκια, πού στεκόταν πίσω μου. Άυτός βλαστήμησ' έμένα κ' εγώ συνέχισα με δλύμια γαλήνη:

—«Περιμενε ή Άμερσούδα, (άν θυμούμαι καλά) ως τίς τρείς άπό τά μεσάνυχτα πίσω άπό τό παράθυρο (είχε τήν ύπομονή τής γάτας. Τό διαβολοένστιχο έχει μεγάλη άντοχή). Τέλος, άκουσε τήν περσπάτησιά του να πλησιάζει δειλά και να σταματά κάτω άπό τό παράθυρο. Έστερα τό πολυπόθητο σύνθημα. Άν και ψιθυριστά ειπωμένο, ώστόσο έκείνη τό άκουσε, γιατί ή λαχτάρα.....»

(με τί επίθετο να στολίσουμε τή λαχτάρα; Άς τήν προσωποποιήσουμε κι' αυτήν, κι' άς τήν όνομάσουμε φλογομάγυλη, ναί,)

«γιουτι ή φλογομάγυλη λαχτάρα έκανε τή Ρήγαινα ν' άκούει σάν... σάν... σάν τή γάτα. Μιά ψιλή φωτιά βελόνιασε τίς φλέβες της, μιá γλυκιá ζάλη τής θόλωσε τό νοϋ. μιá ύπερουράνια μουσική τή συνεπήρε στα αϊθέρια με τ' άϋλα φτερά της»...

(Είναι ανάγκη να κατεβάσουμε τή μουσική μέσα στο πηγάδι, και να βουτήξουμε τό Μπετόβεν μέσα στο γκερίζε, για χατίρι τού χρυσορόδινου ένστιχτου... Ναι, ό ντοκομμεντάτοι λογοτέχνες, — (εδώ δέχτηκα μιá πετσέτα στο κεφάλι)— πού σέρνετε τά σκουπιδόκαρα τής πλεμπάγιας, — (φάπ, άλλη μιá πετσέτα)— παλιάτσοι διακονητές τής διαιώνισης τού μυροδάτου είδους σας—(πολλές πετσέτες και μιá σκούπα)—ναί, τής διαιώνισης, πού γύρω της στριφογυρίζει ή ζωή σας, σωματική, ψυχική και διανοητική,—(σφουριξίς και κουταλάκια τού γλυκού· ένα πόδι μου έσπρωξε τήν καρέγλα και μ' έρριξε κάτω)—ναί...τής...δι...αι...ώ...νισης...—(θόρουβος, γροθιές πανδαιμόνιο και μερικά φλυτζάνια τού καφέ)—...πού άποτελεί... τό κέντρο...και τήν...πη...γή...των αξιών σας...εϋ...γε...νε...στατοι κύρρο...

Χαλάζι άκολούθησαν κλωτσιές, μπουγιές, νυχιάσματα και δαγκάματα, προ πάντων δαγκάματα. Ένα δόντι, μεγάλο ίσαμε δόντι κροκοδείλου, ώχου πόνε, έσπασε μέσα στο καρύδι τού λαιμού μου κ' έμεινε μέσα. Αυτό μ' έφαγε. Όχι τίποτις άλλο, παρ'α γιατ' στο σταθμό τών Α'. Βοηθειών πού με πήγαν, μίλησα στο γιατρό για τό δόντι αυτό με γοερές κραυγές, κι' ό γιατρός μ' έπιασε για τρελό, χαρακτήρισε τήν τρέλα μου μανία καταδιώξεως, και μ' έκλεισαν στο τρελοκομείο. Μά ακούτε λέω; Για τό δόντι. Τάχα δέν έσπασε δόντι μέσα στο καρύδι μου, έτσι τό φονταζόμουν τάχα, άρα είμουν τρελός. Άκούτε, χριστιανοί:..

* * *
Έταν ή δέκατη μέρα πού μ' είχα κλεισμένο. Στη μοναξιά τού κελιού μου δόθηκε στο άναμεταξί σε μιá σπυδαία

έναςχόληση. Συνδυάζοντας συλλαβές και γραμμικά με ποικίλους τρόπους, εφεύρισκα κάτι λέξεις παράξενες και τις βροντούσα ώρες κι ώρες, νιώθοντας μιὰ ανέκφραστη ευχαρίστηση. Αυτό το έκανε η τρομερή φαντασία μου από την ανάγκη που αισθανόμουν να ξεχάσω τη συνηθισμένη, τη βαρετή ανθρώπινη γλώσσα, την ήλιθια, που μου πλάκωνε το στήθος σαν εφιάλτης με τη γατήσια λογική της και το γαϊδουρονόμημά της. Ο φύλακας, ένας εϋθυμος γέρος, άμα μ' άκουγε να λέω τέτοιες λέξεις, μισοάνοιγε την πόρτα και με κοίταζε ιλαροπόνηρα. Τότες, εγώ τούκανα έξαφνα βροντερά:

—**Βραχναγροστβανάχνα!**... κ'έσκανα στα γέλια, ενώ αυτός μούκλεινε το μάτι με νόημα (δηλ. με γαϊδουρονόημα). Μια μέρα με ηύρε να κάνω τούμπες και να φωνάζω **καρμπαχρούμχα, καρμπαχρούμχα!** Ένωθα εξαιρετική ηδονή να κάνω τούμπες και να φωνάζω αυτήτην υπερλέξη. Αυτός όμως σταυροκοπήθηκε κ' εγώ του φώναξα **σαχλαχαλβαναχλούχλα!** και ξεράθηκα στα γέλια.

Θυμάμαι μιάν άλλη μέρα που λιγοθύμισα απ' τα γέλια, γιατί θέλησε ο γέρος να πη κι αυτός μιὰ υπερλέξη μου και την είπε λάθος. Ήταν η τρομερή λέξη **χρομθούτβα**, κι ο γέρος δεν μπόρεσε να την πη σωστά, παρά αναγομιμάτισε τα δυο μεσαία σύμφωνα και την είπε χρομθούτβα. **Χαχαχαχα ααααΑααάχ!** το άτιμο το δόντι, μάνα, βοηθήστε με, ο πόνος με τρέλανε..... Χρίσφα...ναί...χοί...χαχαχαχα-σφα-χά!

Τη δέκατη μέρα λοιπόν, που είπαμε, έπειδη είχα δείξει γαλήνη κι ανθρωποφιλία σ' όλο αυτό το διάστημα, ο γιατρός γελάστηκε και μπήκε μόνος στο κελί μου.

—Πώς τα πάει ο φίλος μας; είπε γελαστά.

Σάν αστραπή κλείδωσα την πόρτα και σήκωσα πάνω από το κεφάλι του το σιδερένιο κλινοδίποδο.

—Σε σκότωσα αν βγάλλεις μιλά, του είπα με βραχνή φωνή.

Κατόπι τον έδεσα στην καρέγλα και στάθηκα αντίκρου του.

—Διψώ για συζήτηση, γιατρέ. Κ' έπειδη δέ θα τη δεχόσουν και θα μου ξεφενγες, αναγκάστηκα να σε δέσω.

Με κοίταζε ιδρωμένος με κολπιασμένα μάτια.

—Μη φοβᾶσαι, του είπα. Δέ θα σε πειράξω, αν μιλήσεις μαζί μου θαρρετά και χωρίς υπεκφυγές. Είλικρινά και άφοβα, άκουσε;

Κούνησε το κεφάλι του καταφατικά.

—Πές μου, του είπα. Έχω η δέν έξω δόντι στο καρύδι μου;

—Δ...δέν έχεις, αποκρίθηκε δειλά.

—Άλλά; Ρώτησα γελαστά, για να του δώσω θάρρος.

—Έτσι το φαντάζεσαι.

—Γιατί;

—Πάσχεις μανία καταδιώξεως.

—Πές μου, σε παρακαλώ, βρέθηκε το μικρόβιο της αρρώστειας αυτής;

—Η αρρώστεια είναι ψυχική.

—Τουλάχιστο τη ψυχή την ηύρατε;

—...Ό—χι.

—Αφοϋ δέν ηύρατε τη ψυχή, πώς βαφτιστήκατε «ψυχίατροι»;

Ο γιατρός δέ μίλησε.

—Δέ μου λές τουλάχιστο, γιατρέ, τί είναι ψυχική αρρώστεια και τί ψυχική υγεία; Να μου πείς τον ορισμό τους χωρίς περιστροφές.

—Ορισμός δέν υπάρχει. Υπάρχει όμως μέτρο της ψυχικής υγείας.

—Και ποιο είν' αυτό το μέτρο;

—Η επιστήμη παραδέχεται ένα κοινό τύπο του υγιούς ανθρώπου, και παίρνει τη ψυχική κατάσταση του κοινού αυτού τύπου ως μέτρο της ψυχικής υγείας. Κάθε ψυχική κατάσταση, που διαφέρει από τη ψυχική κατάσταση του κοινού αυτού τύπου, θεωρείται αρρώστεια, ανωμαλία ή έκτροπη.

—Και τον κοινό αυτόν τύπο τον βρίσκει βέβαια η επιστήμη στην πλειοψηφοϋσα κατάσταση, ή, καλύτερα, ή κατάσταση αυτή του κοινού τύπου είναι περιληπτική της κατάστασης της πλειοψηφίας.

—Έτσι φαίνεται...είπε ο γιατρός

κοιτάζοντάς με ύποπτα, σά να μην ήθελε ν' άκούσει το συμπέρασμά μου, που μάντεψε.

—Τότε λοιπόν, γιατρέ, μπορούμε να βγάλουμε απ' αυτά τον ορισμό της ψυχικής υγείας και της ψυχικής αρρώστειας.

—...Άς...τον άκούσουμε.

—**Ψυχική υγεία είναι η ψυχική καιάσταση της πλειοψηφίας. Ψυχική αρρώστεια είναι η ψυχική κατάσταση της μειοψηφίας.**

—Πώς! διαμαρτυρήθηκε ο γιατρός.

—Στάσου, δέν τελείωσα. «Και τόσο μεγαλύτερη είναι η ψυχική αρρώστεια, όσο μικρότερη είναι η μειοψηφία. Έπομένως ο έρμηίτης, που άποτελεί την πύμικρη μειοψηφία, είναι ο μεγαλύτερος ψυχοπαθής».

Ο γιατρός του κάκου ζήτησε να βρει σοβαρά επιχειρήματα για να ανατρέψει τον ορισμό μου.

—Χά, χά, χά, χά, χά!...Δέ σου άρεσε, γιατρέ, η διατύπωσή μου, γιατί ξεσκεπάσει πολλά εις βάρος της επιστήμης σου. Άποδείχνει την επιστήμη σου ύπηρετική της πλεμπάγιας, για να τελολογεί τη ψυχική της κατάσταση ως ψυχική υγεία, κι' ακόμα την άποδείχνει όργανο της πλεμπάγιας εναντίον της μειοψηφίας και του έρμηίτη.

—Βρίζεις άδικα την επιστήμη, ψιθύρισε.

—Χά, χά, χά! Βέβαια, την επιστήμη, τό μεγάλο αυτό πουλί, την καμαριέρα της πλεμπάγιας, που ανεβάσει τα γούστα της κυρίας της στο θρόνο όλων των καλοφημισμένων άξιων, ψυχικής υγείας, δικαιοσύνης, θρησκείας, οικογένειας, ήθικης, ακόμα και λογικής, για να κατεβούν αυτόματα τα γούστα της μειοψηφίας και του έρμηίτη στο γεροϋζι των πύμ κακοφημισμένων έννοιων.

—Παρ' όλα αυτά, αποκρίθηκε ο γιατρός έντονα, δέν είναι ψέμα ότι υπάρχουν άνθρωποι **χτυπημένοι από τη μοίρα**, που πάσχουν ψυχικώς.

—Υπάρχουν όμως, αποκρίθηκα εγώ έντονότερα, υπάρχουν και πολλοί **χτυ-**

πημένοι από την πλεμπάγια, που δέν πάσχουν καθόλου ψυχικώς, μα η πλεμπάγια τους φέρνει στην τρέλα και στην αυτοκτονία. Αυτοί τώρα στενάζουν πνιχτά ή κραυγάζουν γοερά. Θάρθει όμως ο καιρός...

—Ποιοι είν' αυτοί; ρώτησε ο γιατρός.

—Αυτούς δέν μπορείς εσύ να τους καταλάβεις, ούτε η επιστήμη σου. Είναι οι **βιολογικά έξελιγμένοι** τύποι, με **νεα ανώτερα ένστιχτα**, είναι οι δημιουργοί, είναι τα **γεφύρια προς τό μεταγενέστερο ζωολογικό είδος**, είναι τα άτομα, που μη βρίσκοντας όμοιο μεσα στην άγέλη, τραβούν στις μοναξιές να κουβενιάσουν με τον εαυτό τους και με τις δημιουργίες τους. Ναί, τραβούν μακριά από τη βρώμα του συναγελασμού, ναί, από τη βρώμα, που έσας τους άγελαίους σάς μεθάει ήδονικά. Φτου! Ναί. Θάρθει όμως ο καιρός.... (εδώ άρχισα να κραυγάζω άγριεμένος), που θ' άφίσουν πίσω τους τον άνθρωπο τόσο, όσο ο άνθρωπος άφησε τον πίθηκο. Άκούς; **Χαχαχά!**...Ναίαιαι!...λέω...οί χτυπημένοι από την πλεμπάγια!...οί δαγκωμένοι στο καρύδι!...Άει, ο πόνος, ο πόνος, ο πόνος...με τρυπά ο πόνος πάλι...βοήθεια...μου τό χώνουν βαθύτερα τό δόντι...τό δόντι!...βγάλτε τό δόντι από τό καρύδι μουσουνούου!..

Κρύος ιδρος μ' έκοψε και κατάλαβα πώς τα μάτια μου πήραν τρομερή έκφραση. Όμως άμέσως πάλι ήσύχασα, πήγα κοντά στο γιατρό με γέλιο και του άγγιξα με τό δάχτυλο την άκρη της μύτης του.

—Έτσι που είναι ανασηκωμένη η άκρη της μύτης σου, γιατρέ, θαρεί κανείς πώς μυρίζεις κάτι. Δέ μου λές τί μυρίζεις; Άν τό καμπουρωτό σχήμα της δικής μου μύτης άποτελέσει μιὰ μέρα πλειοψηφία άπέναντι του αναιδούς σχήματος της δικής σου, θα σου την κόψω τότε επί προσβολή της δημοσίας αιδούς, κουτοκούναβο. Άκούς; Τι μυρίζεις, βρέ, έτσι ήδονικά; Έεεε!...

Έπιασα τη μύτη του και την κου-

νοῦσα πέρα δῶθε. Θαρῶ πὼς αὐτὸς ἔβγαλε μιὰ φωνή, γιατί χτυπήματα ἀκούστηκαν στὴν πόρτα. Ἐγὼ ὅμως ἔξακολουθῆσα:

— Δὲν ἔχω, ἔ, δόντι στὸ καρῦδι μου; Ἔτσι μοῦ φαίνεται, ἔεε; (κραύγαζα δυνατά). Βέβαια, ὦ ἀπολογητὴ τῆς πλεμπάγιας. Ἄν εἶχα δόντι στὸ καρῦδι μου, τότε ἡ ἀθῶά σου ψωμίστρα θὰ ξεσκαπαζόταν πὼς δαγκάνει στὸ λαιμό. Χού, παλιάτσο!...

Τοῦ ξανακούνησα τὴ μύτη πέρα δῶθε, τὴ στιγμή πού ἄρχισαν νὰ σπίνουν τὴν πόρτα.

— Δέγε ποντικοκούναβο! Ἐχω ἢ δὲν ἔχω δόντι στὸ καρῦδι μου; Δὲ βλέπεις πὼς ἐγὼ τώρα ἀποτελῶ πλεμπάγια ἀντίκρου σου καὶ μπορῶ νὰ σὲ κάνω ὅ,τι θέ-

λω; Λέγε!...Εἶναι ἢ δὲν εἶναι ὑγεία νᾶχει κανεὶς ἓνα δόντι κροκοδείλου μέσα στὸ καρῦδι του; Εἶμαι ἢ πλεμπάγια, σοῦ λέωωω!...**Πρέπει νὰ τελεολογήσεις ὡς ὑγεία τὸ δόντι μέσα στὸ καρῦδι, ἀλλιῶς...θὰ**

Ἐδῶ ἔχασα τὴν αἴσθησι καὶ τὸν κόσμο. Εἶχανε σπάσει τὴν πόρτα καὶ μεῖ εἶχανε χτυπήσει στὸ κεφάλι. Ὅταν βοήκα τὸν ἑαυτό μου, εἶμουνα σ' ἓνα κρεβάτι τοῦ νοσοκομείου. Ἡ νοσοκόμα μοῦ εἶπε πὼς στὰ παραληρήματα τοῦ πνευτοῦ μου φώναζα συχνά: «Κύριε Θεέ μου, ἐλέησέ με, κύριε Θεέ μου»...**Νὰ τὴν πιστέψει κανεὶς, κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, σαχλαχαλβαλαχλέ;**

ΝΤΟΡΟΣ ΝΤΟΡΗΣ

ΤΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ ΑΤΟΥ

Κάποιο παιχνίδι ἐπαίξαμε καὶ ἀπετύχαμεν—οἰχτρῶς. Μὲ γέλοια ἐξεκινήσαμε καὶ θλιβερά γυρνοῦμε. Χμ. Κι' ὀρκιζόμαστε ἱερὰ πὼς: ἀπὸ τώρα δὰ καὶ μπρὸς, γνωρίσαμε τὸ σφάλμα μας καί...«θὰ σωφρονιστοῦμε!»

Νὰ τὸ πιστέψουμε καὶ μεῖς; Τὶ κωμικό! Τὶ κωμικό! Ἐχουμε δίψα γιὰ χαρτιὰ καὶ νὰ μας! Πᾶμε πάλι αὐτοῦ!

Εἶν' τὸ παιχνίδι τῆς χαρᾶς τόσο πολὺ σατανικό πού μᾶς τραβάει νὰ παίξουμε τὸ τελευταῖο μας ἀτοῦ!...

ΤΕΥΚΡΟΣ ΑΝΘΙΑΣ

ΜΑΞ ΜΠΑΡΤΕΛ ΕΡΓΑΤΗΣ ΣΑΞΩΝΑΣ ΚΑΙ ΠΟΙΗΤΗΣ

(συνέχεια)

Ὁ «φαντάρος» Μπάρτελ ξαναλέει, χωρὶς μονοτονία, τὸν πόνο καὶ τὴ φρίκη πού τοῦ ἐμπνέει ἡ σφαγὴ ὄλων τῶν ἀνθρώπων, τῶν συντρόφων του. Νοιώθει τὸν ἑαυτό του νὰ πνίγεται ἀπὸ τὴν ἀπελπισία, ἐνῶ τὰ σύννεφα τρέχουνε πένθημα στὸν ὀρίζοντα, τὰ δέντρα ὀρθώνονται ἀπελπισμένα καὶ τ' ἀστέρια ξεχύνονται σὰ βολίδες καὶ πέφτουνε, ὅμοια μὲ δάκρυα φωτιᾶς, μὲς' τὴ μοναξιά: ἀπέραντη θλίψη, ἀτέλειωτα δάκρυα!

Στὸ τραγούδι ἑνὸς πουλιοῦ, ἀκούει τὸν πόνο ὄλων ἐκείνων πού ὀρμούνε μέσα ἀπ' τὰ χαρακώματα καὶ ἀναπολεῖ ὅλα αὐτὰ πού σημαίνει ἡ λέξη **Βερντέν**: δηλητηριασμένες ἀναπνοές, κορμιὰ σαπισμένα, μέλη σπασμένα μὲς' τὴ λάσπη καὶ τὸ αἷμα, σωρούς ἀπὸ πτώματα, σωστὸ σφαγεῖο, ὅπου ὁ Θάνατος ἀφίνει τὸ φοβερό του δρεπάνι νὰ πέφτει ἀπάνω στοὺς λαούς. Κι' ἀκόμα ξαναθυμίζεται τὸ δάσος τοῦ **Ἀβοκούρ**, ὅπου τὰ λουλούδια δὲν ξανσνθίζουνε πιά καὶ τὸ χορτάρι δὲν ξαναφυτρώνει ποτέ σὲ μιὰ γῆ ἀνακατωμένη ἀπὸ ὀβίδες. Ὁλο τὸ μαρτύριο μιᾶς εὐγενικῆς ψυχῆς, εἶναι κλεισμένο μέσα στὶς ἐβδομήντα σελίδες, πού ἀποτελοῦνε τὴ συλλογὴ τῶν **στίχων τῆς Ἀργκόννας**. Ὁλος ὁ πόνος εἶναι κει μὲσα περιορισμένος σὲ τραγούδια σύντομα: ὁ πόνος πού προξενεῖ τὸ θέαμα τῶν πληγωμένων πραγμάτων, τῆς βομβαρδισμένης γέφυρας, τοῦ ἐγκαταλειμένου ἀλετριοῦ, τοῦ δρόμου πού ὀδηγáει στὸ χαράκωμα, στὸν τόφο, τῶν λειβαδιῶν καὶ τῶν δασῶν, τῶν σπητιῶν καὶ τῶν κληματαριῶν,

τοῦ μύλου τοῦ **πεθαμμένου ἀνθρώπου**, μετασχηματισμένου σὲ σταθμὸ βοηθειῶν:

Μὲς' τὶς ἔρημες ὄρες τῶν ἐφιαλτικῶν [νυχτιῶν τὴν ἀδιάφορη δόξα ὁ μύλος ἀλέθει, καὶ μέσα ἀπὸ τὶς ἀνοιχτὲς πληγὲς ὁ μύλος βγάξει ἠρώσιμὸ γεμάτον ἀπὸ αἷμα.

Αὐτὸ τὸ μῦλο, ἡ φαντασία τοῦ Μπάρτελ, πού φυσικὰ εἶναι συμβολικὴ, τὸν μεγαλώνει μέχρι πού νὰ τὸν κάνει τὴν τερατώδη εἰκόνα τῆς μάχης. Ἄλλὰ οἱ τραγικοὶ αὐτοὶ ὀραματισμοὶ ἐναλλάσσονται μὲ τὶς λατρευτὲς ὀρμές τῆς ψυχῆς γιὰ τὴν πολυαγαπημένη καὶ γιὰ τὴν ἡσυχία καὶ τὴ σιωπῆ. Ὅπως ὁ Κάρολος Βιλντράκ στὸ **τραγούδι τοῦ ἀπελπισμένου** (ἡ παρομοίωση αὐτὴ εἶναι κάτι πέρα-πάνω ἀπὸ ἀπλὸ ἐγκώμιο), ὁ Μάξ Μπάρτελ ξαίρει «τὴ μεθυσμένη καὶ πονεμένη χαρὰ τῶν κομμένων κλαδιῶν». Ἡ εὐαισθησία του, μ' ὄλο πού εἶναι λαϊκὸς καὶ ἀφελέστατος ἀπλός, δὲν ἀγνοεῖ ὡστόσο ἀποχρώσεις πολὺ λεπτές κι' ἀληθινές. Στὴν ἀνάγκη τῆς εἰρήνης, αὐτῆς τῆς εἰρήνης:

Ποῦ θάναι σὰν τὴ μάννα μου πού ὁ ἀγαπημένος κόρφος τῆς με βύζαξε, ἀνακατώνεται μιὰ ἐπιθυμία καθαρή καὶ ἐξιλασμοῦ. Πρέπει τὸ νέο κορίτσι νὰ κατευνάσει τὶς τύψεις τοῦ ἀνθρώπου: ἀγγελιοφόρος τῆς θείας χάρις, αὐτὴ, ὅπως κι' ἡ μάννα ἄλλοτες, εἶναι μιὰ ἀπολυτρώτρια μὲ τὴν ἀγάπη τῆς. Γιὰ νὰ ξεφύγει ἀπ' τὴν ἀπελπισία, ὁ στρατιώτης ἔχει ἄλλως τε κάτι περισσότερο ἀπ' τὰ ὀνειρά του: ἔχει τὴ φύση. Ἡ νύχτα εἶναι κει, ἀπαλὴ σὰν τὸ βελουδο, ἀμέσως μόλις τὰ κανόνια πάψουνε

νά ξερνοῦνε τις φωτιέςτουςπάνω στο
Βωκουνά και ὁ Μάξ Μπάρτελ σιγα-
νομουργοῦριζει:

Ἦ εἰς, ὦ εἰς!
Ἡ νύχτα εἶναι βαθεῖα...
Ἄκουσ τῆς νοσταλγίας μου
τὴν ἐπίκληση;
Ἔχουν ξυπνήσει ὄλες μου
οἱ νοσταλγίες
καὶ σὲ ζητοῦν, σ' ἀναζητοῦν
μέσα στὴ νύχτα.

Ἡ καλύτερα εἶναι μιὰ ἔξοχη Ἄνοι-
ξιάτικη νύχτα, βουτηγμένη ὅλη στὶς
ἀνταύγειες τῶν ἄστρων καὶ στὶς ζω-
ογόνες ἀδρες καί, παρ' ὅλα τὰ μα-
κρυνά ὑπόκωφα οὐρλιαχτά τῆς μά-
χης, οἱ ψυχές αἰσθάνονται τὸν ἑαυ-
τό τους λευτερωμένο ἀπὸ τὰ σκλη-
ρά δεσμὰ τῆς μέρας καὶ γίνονται
ἕνα μὲ τὴ γενικὴν ἁρμονία.

Τέλος, στὶς κακὲς ὥρες, ποὺ τὸ αἶ-
μα παγώνει ἀπὸ τὴ σπασμωδικὴ φρί-
κη, ποὺ τὸ μάτι βλέπει νὰ χορεύουνε
μπροστά του οἱ μαῦρες σκιές καὶ ποὺ
ἀπ' τὴν καρδιά ἀναβλύζουνε προ-
σευκὲς καὶ κατάρες, ὁ ὑπέροχος μά-
γος, ὁ Γκαίτε, αὐτὸς μονάχα θάτανε
ἱκανὸς νὰ σπάσει τὸν κύκλο ποὺ μᾶς
πνίγει:

Τότε ἡ χαρὰ τῆς ζωῆς ἐτραγοῦδησε μέσα
μου

ἕνα «Δόξα ἐν ὑψίστοις», ἀλέγκρο...
Καὶ ποτέ μου ἀκόμα δὲν εἶχα βρεθεῖ
εἰς τὸ θάνατο τόσο κοντά!
Κι' ἐνοιώσα τότε, στοὺς ἄγριους πόνους
στὴ μανία, στὴ βράση τῆς φρίκης
νικητὴ τὸ νέον ἄνθρωπο νὰ ξεπροβάλλει:
Καλόν, εὐγενικό καὶ μεγαλόψυχο.

Ὁ ποιητὴς ἔχει ἐμπιστοσύνη μέσα
στὴν ἀπελπισία του: Θάρθει κάποια
μέρα, ποὺ ἡ ἀγάπη θὰ ξεπεταχτεῖ
μέσα ἀπ' τὴ μνησικακία καὶ τὴν ὀρ-
γὴ καὶ ποὺ οἱ ζωντανοί, φέρνοντας
στὰ πῶθ βαθεῖα τους τὴ σκέψη αὐτῶν
ποὺ ξεκουράζονται γιὰ πάντα, θὰ
βγάλουν ἀπ' τὶς κἀννες τῶν τουφε-
κιῶν τους λουλούδια. Τότε θάρθουνε
οἱ νέοι καιροί!

Καινούργιοι καιροί! Αὐτὲς δὲν εἶ-
ναι καθόλου μάταιες λέξεις γιὰ τὸν
Μάξ Μπάρτελ. Ἡ ἐπαναστατικὴ
ποίησις εἶναι σ' αὐτὸν μιὰ ἀπ' τὶς

μορφές τῆς δράσης του, στὴν ἐποχὴ
ἀκόμα ποὺ αὐτὴ ἔμενε στοὺς Γερμα-
νοὺς λυρικοὺς τοῦ Νοέμβρη τοῦ 1918
μιὰ ἄκαρπη ἐπίδειξη γλαφυρότητας.
Μαζὺ μὲ δυὸ ἄλλους ποιητὲς, ποὺ
μένανε ὅπως κι' αὐτὸς κοντὰ στὸ λα-
ό, τὸν Ἑρρίκο Λέερς καὶ τὸν Πῶλ
Τσέχ (ἄγνωστους κι' αὐτοὺς στὸ
Εὐρωπαϊκὸ κοινὸ), ὁ σύντροφος
τοῦ ἀγῶνα τοῦ Λημπνεχτ, δὲν πέφ-
τει ποτέ στὶς μεγαληγορίες τοῦ βή-
ματος, ἐκμεταλλεῦόμενος καιροσκο-
πικὰ ἕνα θέμα τῆς μόδας. Ἀνακατε-
μένος στὰ γεγονότα ὁ Μπάρτελ, συ-
ναισθάνεται καὶ μεταφράζει μὲ δύ-
ναμη καὶ εἰλικρίνεια τοὺς μαζικοὺς
παλμούς, καὶ ἀπ' τὸ ἄλλο μέρος ἡ
καλλιτεχνικὴ του ἰδιοσυγκρασία τὸν
κάνει νὰ βλέπει τὰ πράγματα ἀνε-
ξάρτητα ἀπὸ κάθε ἰδεολογία. Τὸ ὄ-
ραμά του μένει συγκεκριμένο, ζωντα-
νὸ, πλημμυρισμένο ἀπὸ τὸ πῶθ ἐσω-
τερο ἐγῶ του. Τὰ ἐπαναστατικὰ του
τραγοῦδια ἔχουν ἔτσι κάτι σὰν ἐκ-
κλήση γιὰ τὰ ὀδοφράγματα, καὶ ὅπου
διακρίνει κανεὶς τὴν ἄγρια ἐνεργη-
τικότητα τοῦ γεννημένου ἡγέτη, μέ-
χρι τὴν ἐξομολόγησι τοῦ ἀνθρώπου
τῆς δράσης, ποὺ δὲν ἐπνιξε μέσα του
τὸ χάρισμα ποὺ ἔχει νὰ ὑποφέρει ἄ-
ληθινὰ γιὰ τὰ βάσανα τῶν φτωχῶν,
ποὺ **μοναχά ὁ θάνατος τοὺς λυτρώνει.**

Ἡ ψυχὴ τοῦ ἐργάτη ζεῖ μέσα στὸν
Μάξ Μπάρτελ: Συναισθάνεται τὴν
καθημερινὴ τραγικότητά της μὲ μιὰ
τέτοια δύναμη, ποὺ τὰ τραγοῦδια
του, ὅπου ξεσπάει ἡ ἀνταρσία μιᾶς
ψυχῆς παρθένας ἐναντία στὶς «παλιές
καὶ ἡλίθιες ψευτιές», ἔχουνε συχνὰ
τὴ δυνατὴν ὁμορφίαν ἐνὸς δράματος
τοῦ **Κωνστ. Μενιέ:**

Πρέπει νὰ τρέμει ὅλη ἡ γῆς μπροστὰ στὸ
[βάδισμά μας!
Σὰ μανιασμένη θάλασσα ἀνοιγόμεστε καὶ
[σπάζουμε τὰ πάντα...

Χτυπάμε τὰ βράχια, τὴ γῆ ξεκουφάνουμε.
Στὶς σαπισμένες στέγες ἀναδεύεται ἡ φλό-
[γα μας:
ἔμεῖς οἱ σκλάβοι ἐρχόμεστε, μὲ μιὰ κυρί-
[αρχὴ χειρονομία,
γιὰ νὰ γίνουμε ὅλα μας τὰ δειρὰ πρα-
[γματικότητα.

Ἄλλὰ, ἂν ὁ Μπάρτελ δὲν ἀγνοεῖ
πὼς ἡ ἀχάριστη δουλειὰ τοῦ γκρεμι-
στῆ ἐπιβάλλεται ἀναγκαστικά, καὶ
πὼς ἡ ἀράχνη, ποὺ ὁ ἴστος της ἀνά-
μέσα στὶς μηχανὲς κρατᾶει αἰχμά-
λωτα ζουζούνια καὶ πεταλοῦδες, θὰ
ἰδεῖ ἕνα Μαγιατικό πρωτὸ τὴν ὑπε-
ροχὴ της ἀφανισμένη ἀπὸ

Μιὰ παράφορη ὀργή, ποὺ κουρασμένη νὰ
[στριφογυρίζει
ἀπλώνεται μ' ὄλο τὸ περήφανο ἀνάστημά
[της,

θέλει, πρῶτα ἀπ' ὅλα, νὰ χτίσει, νὰ
δημιουργήσει. Τὸ κάθε τι γίνεται σύμ-
βολο—καὶ σύμβολο καινούργιο, ἀ-
προσδόκητο, μεγαλόπρεπο—γιὰ τὸν
ἐργάτη Μπάρτελ, ποὺ φορτῶνεται
τὶς πέτρες γιὰ τὸ στρώσιμο ἐνὸς δρό-
μου καὶ βλέπει σ' αὐτὸ τὸ δρόμο
ποὺ ὀδηγᾶει πρὸς τὸν ἀχτινόβολο
δίσκο τοῦ ἥλιου, τὴν εἰκόνα τῆς δου-
λειᾶς, ποὺ δὲν ξέρει τὸ σκοπὸ της,
μὰ γεμίζει πέρα ὡς πέρα μὲ τὴ χα-
ρούμενη βεβαιότητα τοῦ μέλλοντος,
ποὺ αὐτὸς εἶναι ὁ δημιουργὸς του.
Μιὰ πίστη ἀτρόμητη καὶ γενναία τὸν
ἐμψυχώνει μέχρι τὴ φυλακὴ καὶ μέχρι
τοὺς ψευτοδικαστές. Ἡ πίστη ἐνὸς
«φλογεροῦ προφήτη», ποὺ ξέρει ὡς-
τόσο τὶς στιγμές τοῦ λυπητεροῦ ὀ-
νειροῦ καὶ μ' αὐτὸ μένει κοντὰ στ' ἀ-
δέρφια του. Πάρα—κάτω—καὶ τοῦ-
το προσδίνει στὶς ἐξομολογήσεις του
τὴν ἀξία ἐνὸς ντοκουμέντου γιὰ μιὰ
ψυχὴ ἐπαναστατικὴ—ἀκοῦμε τὴν ἐ-
πίκληση τοῦ Προμηθέα: **Δὲ σηκώνω
τὰ χέρια μου νὰ ἐκλιπαρήσω χάρη.
Εἶτε πέσω, εἶτε σηκωθῶ, θέλω
πάντα νὰ μείνω ὄρθιος, στὸν ἀγῶνα
ποὺ μὲ τσακίζει,** ἢ τὸ παθητικὸ πα-
ράπονο τοῦ φυλακισμένου, ἐνῶ ἡ
χειμωνιάτικη καταιγίδα οὐρλιάζει ἔ-
ξω ἀπ' τὸ κελλί του:

Μιὰ μέρα πέρασε. Θαμμένος, ἀποκλεισμέ-
[νος
Κάποιος ἄνθρωπος παύει νὰ φωτάει, σὰν
[τὴ μέρα...

Ἄπ' τὸ χλωμόν ὀρίζοντα, ἕνα τρεμόσβυ-
[στο φῶς
ἐρχεται νὰ πεθάνει ἐδῶ. Μόλις τὸ νοιώ-
[θεις...

Μὲς' τὸ κελλί τῆς ψυχῆς μου εἶναι τὸ ἴδιο
ἢ καταιγίδα κι' ἡ νύχτα.

Μὰ πάντα ζωντανεῖται ἡ ἐλπίδα
γιὰ τὸν ἐρχομὸ τῆς μέρας, ποὺ θ' ἀ-
χτινοβολεῖ ἀπ' τὸ φῶς τῶν καινούρ-
γιων ἄστρων. Δὲν ξαίρει, αὐτὸς, ὁ
ποιητὴς, πὼς:

Οἱ μάρτυρες τὰ λάθη ἀποπλύνουνε
ὀλόκληρων γενιῶν
μ' ἕνα μονάχα ἀπ' τὰ δάκρυά τους.

Αὐτὴ εἶναι ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου,
μέσα στὸν ὁποῖο ὁ σημερινὸς Γερμα-
νικὸς λαὸς μπορεῖ νὰ ξαναβρεῖ, πε-
ρισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον, τὸν ἑαυ-
τό του. Ὁ Μπάρτελ, ἄλλωστε, δὲν
εἶναι ἕνα παράδειγμα μοναδικὸ ἐρ-
γάτη, ποὺ ἔφτασε στὸν ἀληθινὸ πο-
λιτισμὸ: ὁ Πῶλ Τσέχ, ὁ Ἑρρ. Λέερς,
ὁ Κάρολ Μπρόγκερ, ὁ Ἀλφὸνς Πέ-
τσολτ καὶ ὁ Κούρτ Χαΐνικε, ἀποτε-
λοῦνε μέσα στὴ σύγχρονη Γερμανι-
κὴ φιλολογία, μιὰν ομάδα ποιητῶν,
μοναδικὴν ἴσως στὴν Εὐρώπη. Μὰ ὁ
Μάξ Μπάρτελ, ὁ νεώτερος ἀπ' ὅλους
μᾶς φαίνεται πὼς εἶναι ὁ χαρακτη-
ριστικώτερος ἀντιπρόσωπος μιᾶς ὀ-
ριμασμένης γενιᾶς ἀπ' τὴ σκληρὴ
δοκιμασία, ποὺ ἔμαθε νὰ τηρεῖ ἕνα
φλογερὸ καὶ σοφὸν ἰδεολογισμὸ, παρ'
ὅλη τὴν ἐπίδραση τῶν στερήσεων,
τῆς παραγνώρισης καὶ τῶν τύπων,
ποὺ σακατεύουνε τὴν ἐμπνευση. Καρ-
διά ἄδολε καὶ ρωμαλέα, ἀνεξάρτη-
τη καὶ δίκαιη, πολὺ Γερμανικὴ ἄλλω-
στε, ὁ Μάξ Μπάρτελ παρουσιάζει
τὴν προσωποποίηση τῆς κίνησης αὐ-
τῆς τῆς σοσιαλιστικῆς νεολαίας, τὴν
ὁποία ὁ **Φ. Β. Φέρστερ,** μάρτυρας
ποὺ δὲν ἤθελε νὰ εἶναι ὑποπτος, ἐχα-
ραχτήριζε σ' ἕνα του πρόσφατο βι-
βλίο, ἠθικὴν ἐνεργητικότητα, ἐπιθυ-

μιά μιὰς πιό πλούσιας ζωής, μιὰς ἀληθινότερης ἀνθρωπότητας. Ἐραγες δὲν εἶναι ὁ Μπάρτελ αὐτός, πού σ' ἔνα ἀπ' τὰ νεανικά του γράμματα ἔγραφε: «Ἄν τὸ εἶχα θελήσει, θὰ εἶχα τώρα μιὰ θέση ὀρισμένη μέσα στὸ συνάφι. Μὰ τί ἠλίθια δουλειὰ εἶναι τὸ νὰ γράφεις θεατρικὲς κριτικὲς! Ἡ καρδιά κολυμπᾷ μέσα στὸ μελάνι καὶ μετράει τίς σκέψεις σὲ ἄ-

ράδες ἐντυπώσεων, ἀξίας ὀχτῶ πφένιχ. Ἄν χρειαστεῖ, ξαναγυρίζω στὸ ἔργοστάσιο»; Νὰ κουλῆσει τὰ μπράτσα του στὴ μηχανή, ἔστω, μὰ νὰ πουλήσει τὴ σκέψη του, αὐτὸ ὄχι!

Ἄναζητῶ τὴν τελειότερη μορφή
μέχρις ὅτου μὲ τσακίσει ὁ θάνατος!

ΚΡΙΣΤΙΑΝ ΣΕΝΕΓΚΑΛ

Μετάφρ. Γ. Μυλωνογιάννη

“ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΑΓΑΠΕΣ..”

ΛΟΙΠΟΝ;

Λοιπόν; Τὸ ἀποφασίζετε;
Μὰ δεσποινίς μου. Ἄφήσατε
αὐτὴ σας τὴ σιωπή,
καὶ δώστε μου μι' ἀπόκριση...
—Παρντὸν γιὰ τὴν ἐρώτηση—
Μὴν τῶχετε ντροπή;

Δὲν εἶναι δὰ καὶ τίποτε...
Ρωτήσατε ὁποῖονδήποτε,
εἶνε τόσο φυσικό!
Ποῦ δὲν ἀξίζει ν' ἀπορεῖς
φτάνει νὰ θέλεις· πῶς μπορείς,
κοινὸ εἶνε τὸ μυστικό.

Ἐλάτε... Ἐλάτε... δεσποινίς,
μὴ ντρέπεσθε. Τ' ὁμολογῶ,
πῶς εἶνε αὐτὸ ποῦ πρότεινα
λιγάκι ἀδιακρισία,
μὰ... τί τὰ θέλετε κανεῖς,
σάν ἀγαπᾷ καθὼς κι' ἐγώ,
δὲν ξέρει κοπλιμάν πολλά
μῆτε καὶ ὑποκρισία.

Τὰ λέει πάντα ὄλα ντεκλαρέ,
δίχως κανένα διστάγμῳ,
μὲ τόση ἀφέλεια! ποῦ θάρρεις,
κι' εἶνε μικρὸ παιδάκι,
Μὰ ποῦ δὲν ἔχει στὴν κάρδιά,
καὶ τὸ μεγάλο αὐτὸν κάυμό...
νὰ τὴν κεντάει μερόνυχτα
μὲ κάποιον βελονάκι.

ΓΙΑΓΚΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

ΣΤΟ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟ

—Τρεχάτε ρε κι' ἀργήσαμε.

—Μπρός, θὰ ζεσταθοῦμε κι' ὄλας μω-
ρὲ παιδιὰ, εἶπε ὁ Τράκας πού ἀπὸ τὸ
κρύο καμπούρωσε τοὺς ὤμους του καὶ
τὸν φωνάζανε καραγκιόζη.

—Παρὰ πέντε ρε, δὲ γλέπετε τὸ ρολοῖ
τοῦ σταθμοῦ;

Κι' ὄλονῶν τὰ μάτια γυρίσανε στὸ με-
γάλο ρολοῖ τοῦ σταθμοῦ καὶ σὰ νᾶτανε
κουρδισμένοι μ' ἐλατήριο, τρεχαλίσανε
μικροὶ μεγάλοι. Μόλις στρίψανε τὸ σο-
κάκι, ἀντίκρουσαν τὴ μεγάλη πόρτα. Μιὰ
σφυριχτιὰ τοὺς γρατσούνισε τὸ μυαλό.
Ἐτσιράκης, μὲ τὴ βίτσα πάντα στὸ χέ-
ρι, τοὺς ἀγοικύτταξε καὶ φώναξε.

—Ἐ, δὲ μπορούμε νὰ περιμένουμε
σᾶς ρε γαῖδουρία, τόπαμε μιὰ γιὰ πάν-
τα, καὶ διπλομαντάλωσε τὴ σιδερένια
πόρτα, πὸ πίσω μας. Δὲν ἀκούστηκε κιχ
ἀπὸ κανέναν. Σκορπίσανε ἄλλοι στὸ
φοῦρνο, ἄλλοι στὸν τόρνο, ἄλλοι στὶς ἀ-
ποθήκες...

Οἱ φοῦρνοι μὲ τὰ πυρωμένα στόματα
περιμένουν. Τὸ καλάμι στὸ χέρι καὶ
δουλειὰ. Ἦρθε ὁ ἐπιστάτης καὶ μᾶς κα-
νόνησε.

—Ἐσὺ καράφες, ἐσὺ ποτήρια τῆς
μύρας, ἐσὺ λαμπόγναλα, κι' ὁ μαστρο-
Ἄντρεας παγωνιέρες.

Ἀλήθεια ὁ Μαστρο-Ἄντρεας ἔφτια-
νε τὰ πιὸ δύσκολα πράματα. Εἶχε κάτι
στήθεια, νὰ, σὰ γυναίκα φούσκωναν
τὰ στήθεια του. Ἄς εἶναι δὰ ποῦ λέγα-
νε καὶ γι' αὐτὸν πῶς... Μπὰ εἶν' ἀδύνα-
το. Λίγο, πολὺ ὄλοι οἱ φουμαδόροι εἶχα-
νε χτικιάσει. Ἡ δουλειὰ βλέπει... Ἀπὸ
τὸ πρῶ ὡς τὸ βράδυ νὰ φουσᾶς τὸ πυ-
ρωμένο γυαλί. Δὲν εἶναι λίγο πρᾶμα...
Καὶ τότε σεβόντανε ὄλοι τὸ μαστρο-Ἄν-
τρέα, τὸν λέγανε κομμουνιστὴ καὶ μα-
σόνο, καὶ ἄθεο, μὰ ὄλοι αὐτοὶ τοῦχανε
σέβας, τὸν ἀκούγανε ὅπως τὰ παιδιὰ τὸ
δάσκαλο, κι' αὐτὸς πάντα κάτι εὔρισκε
νὰ λέει...

Τιν, ντάν, τιν, ντάν, τιν, ντάν...

Τὸ καμπανάκι βάρωσε γιὰ κολατσιό.
Ἐλοι στὸ λεφτὸ τὰ χέρια κάτω, κάτω τὰ
σίδερα, οἱ πρέσες, τὰ καλάμια, τὸ μπο-
γαλάκι στὴ μασχάλη καὶ δρόμο στὸ προ-
αύλι.

Ψωμοτούρι, ἐληές, καμμιά σαρδέλα... Τὸ
βράδυ κωρὶς σκόλασμα. Σαββατόβραδο.
Ἐλοι στὴ γραμμὴ. Ἐ Γραμματέας μὲ
τὴ βαλίτσα πάνω στὸ τραπέζι φωνάζει
ἔναν- ἔναν καὶ τοῦ δίνει τὸ φάκελο. Πᾶ-
νε πάρα πέρα, τὸν ἀνοίγουν, μετᾶνε,
κατεβάζουν τὰ μοῦτρα, ἄλλοι βλαστη-
μᾶνε.

—Τὴν Παναγία τους, τὸ Χριστό τους..

—Τί ναι ρε Τράκα;

—Μᾶς ἀφανίσανε τὰ προστίματα.

—Καὶ σύ; καὶ σύ; Πόσα;

—Δὲ λένε καλύτερα πῶς μᾶς φορολο-
γᾶνε οἱ κερ...

* *

Πρῶτ- πρῶτ μᾶς τόπε ὁ μαστρο-Ἄν-
τρέας. Αὐτὸς μωρὲς παιδιὰ μου ὄλα
τὰ ξέρει. Τὸ δεχτήκαμε μὲ χαρὰ.

—Νὰ μαντάτο ν' ἀξίζει, εἶπε ὁ Νιόνιος
ὁ Κεφαλονίτης.

—Τσίλιες, τσίλιεεεεεεε...

Ἐπιστάτης μὲ τὰ δασομένα φρύδια
καὶ τὰ μικρούτσικα πονηρὰ μάτια, ψα-
χούλευε μὲ τὸ βλέμα ἀνάμεσα στὰ παπα-
δάκια... Παπαδάκια, ἔτσι λένε τὰ πιτσι-
ρίκια ποῦ κουβαλᾶνε μὲ τὰ σίδερα τὰ
γυαλικά στοὺς φοῦρνους. Ἐβαλε πέντε
παπαδάκια στὴ σειρά, τοὺς ἔδωσε ἀπὸ
μιὰ σκοῦπα καὶ τὰ ἔβγαλε στὴν αὐλή.
Καθαριότητα. Ἐ μαστρο-Ἄντρεας ἔκλει-
σε τὸ μάτι. Βγαίνουν τὰ λόγια του. Ἐ
Νιόνιος κάτι ἔκανε νὰ πεῖ καὶ τῶκοψε
στὴ μέση γιὰτὶ φάνηκε ὁ Ἄράτης... Κά-
θε κουβέντα καὶ τάλαιο. Τὸ τευτεράκι
σημειώνει καὶ τὸ Σαββάτο κλαίνει... Ἐ
Τσιράκης λαχανιασμένος ἀνέβηκε τὴ
σκιάλα καὶ τὸν εἰδοποίησε.

—"Ἦρθανε...

"Όλοι κοιτάχτηκαν με μιὰ γρήγορη ματιά καὶ σμίξανε τὰ βλέμματά τους πάνω στοῦ μαστρο—'Αντρέα. Σὰ νὰ θέλανε νὰ τοῦ ποῦνε μισόβρο, ἐσὺ ξέρεῖς πολλὰ πράματα γιὰ μᾶς, σοῦ ἔχουμε ἐμπιστοσύνη, μὰ δὲ μίλησε κανεὶς.

Οἱ κύριοι μὲ τὰ γυαλιστερὰ κολάρια γλύστρησαν στοῦ γραφείου. Ἄπο πίσω οἱ γραμματικοί, ἢ δακτυλογράφος, ὁ πορτιέρης. Κεῖνῃ τῇ στιγμῇ τρεχαλίζοντας ἦρτε ὁ γραμματικὸς μὲ τὰ γυαλάκια, κτύπησε μὲ τὶς ἀπαλάμες του πέντε-ἕξι φορὲς καὶ διέταξε νὰ σταματήσουνε ὅλοι τὴ δουλειά.

—"Ἐ, ἀκοῦτε ἐσεῖς ὅλοι, ναὶ ἐσεῖς οἱ μικροί, ἄκουσε βρὲ πού μιλάω, καὶ κατέβασε μιὰ καταρακιά σ' ἓνα παιδί. "Όποιος σᾶς ρωτήσῃ ἐσᾶς τοὺς μικροὺς πόσο χρονῶν εἴσατε θὰ λέτε πάνω ἀπὸ δεκαπέντε. Καταλάβατε; ἔ, καταλάβατε;

—"Ὡ, ὦ, ὦ...ἀκούστηκε ἀπὸ μικροὺς καὶ μεγάλους.

'Εκεῖνος σὰ νὰ τοῦ κακοφάνηκε, σοῦφρωσε τὸ μουσοῦδι του καὶ συνέχισε.

—"Όποιος δὲ συμμορφωθεῖ μὲ τὴ διαταγὴ δὲν ἔχει ἄλλο δουλειά. Καὶ βιαστικά-βιαστικά πέρασε στοῦ διαμερίσμα τοῦ τόρνου πού δούλευαν τὰ κορίτσια. Ἡ δουλειὰ ξανάρχισε. Τὰ χάχανα παίρναν καὶ ἰ δίναν, οἱ γέροι ἀστελευόντανε.

—"Ἐ μαστρο-Κωστή, πόσο χρονῶν εἶσαι;

—Τοῦ λόγου σου;

—Πάνω ἀπὸ δέκα πέντε...

Ρωτοῦσαν ἀπὸ παντοῦ. Καὶ τὰ μικρὰ ρωτοῦσανε τὸν μαστρο-'Αντρέα νὰ τοὺς πῆ. Κεῖνος ἄφησε τὸ καλάμι ἀπὸ τὸ στόμα.

—Παιδιά, ἦρτανε ὅπως σᾶς τόπα οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ Κράτους νὰ δοῦνε τὸ ἐργοστάσιο καὶ νὰ ἐξετάσουνε τοὺς ἐργάτες. Αὐτοὶ γράφουνε στὰ χαρτιά πὼς τὰ παιδιά ποῦναι μικρότερα ἀπὸ δέκα πέντε χρονῶν, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ δουλεύουν.

Μὰ τ' ἀφεντικά μὲ τὰ παιδιά κερδίζουνε πολλά. Τί κι' ἂν τὰ μικρὰ χιπιάσουνε; Τί κι' ἂν πεθάνουνε; Αὐτὸς θέ-

λει φτηνὰ χέρια καὶ πολλὰ κέρδη. Γιὰ κοροϊδία ὅμως στέρνει τὸ Ὑπουργεῖο νὰ ἐξετάσουνε ἂν βαστοῦνε τοὺς Νόμους τοῦ κράτους τ' ἀφεντικά! Κι' ἀφοῦ ξέρεῖ πὼς τὰ παιδάκια δουλεύουν, θέλει νὰ ποῦνε μὲ τὸ στόμα τους πὼς εἶναι μεγάλα. Μὰ δὲν τὸ βλέπουν; Θέλει ρώτημα ἓνας μικρὸς δέκα χρονῶν πὼς δὲν εἶναι δεκαπέντε;

Κανένας δὲν μίλαγε. "Ακούγαν τὸν Ἄντρέα πού μίλαγε καὶ μίλαγε ὄχι σὰν τὸν γραμματικὸ, μὰ σὰν πατέρα πού συμβούλευε τὰ παιδιά του.

Εἶπε κι' ἄλλα πολλά. Πὼς δηλαδὴ μᾶς κλέβουνε τὸν κόπο μας, πὼς θησαυρίζουνε μὲ τὸ ἰδρώτα μας, πὼς καὶ χωρὶς ἀφεντικά θὰ ζήσουμε ἐμεῖς καλύτερα. Κι, εἶπε ἀκόμα πὼς σὰν χρειαστεῖ γιὰ τ' συμφέροντά τους μᾶς ρίχνουνε στοὺς πᾶ λέμους καὶ μᾶς σφαγιάζουνε. Κι' εἶπεο κι' εἶπε... Μὲ μᾶς, ὅλοι μὲ μιὰ φωνή, μ' ἓνα στόμα, φώναξαν.

—Δὲ θέλουμε ἀφεντικά, κάτω οἱ κλέφτες τῆς ζωῆς μας. Κάτ...

"Ἐμεινε στὴ μέση. Ὁ ἐπιστάτης ὁ Ἀράρης εἶχε ἀκούσει τὶς φωνὲς κι' ἔτρεξε.

Ρώτησε, ἄρχισε τὴν ἀνάκριση. "Αρχισαν τὰ ψι, ψι, ψι. Κάποιος τὸν φώναξε, τὸν ζήτησε ὁ ἀφέντης. Ξανάφυγε. Οἱ ἐργάτες περιέμεναν τοὺς ἀνθρώπους τοῦ κράτους. Μερικοὶ εἶχανε βγεῖ στοῦ προαύλι γι' αὐτὴ τὴ δουλειά. Κάτι λέγανε καὶ γι' ἀποζημίωση, μὰ ἔπειτα ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ μαστρο-'Αντρέα, τίποτα δὲν περιέμεναν. Οἱ ἄλλοι πού μείνανε μέσα κρυφοκουβέντιαζαν. Τῶπε ὁ Ἀράρης σὰν ἔφευγε δὲ θὰ μοῦ γλυτώσει ὁ αἴτιος... καὶ σὰ νὰ τὸν ἤξερε ἀγοριοκύτταξε κατὰ τὸ μέρος τοῦ Ἄντρέα. Τὸ αὐτοκίνητο ἔβαλε μπρὸς καὶ σήκωσε σκόνῃ μὲ τὴν ἐξάτμιση. Πέντε - ἕξι κι' ὁ ἀφέντης μπήκαν μέσα καὶ κίνησε. Ὁ Ἰσραήλ ἔκανε μιὰ βαθειὰ ὑπόκλιση καὶ ξανάσειρε τὴν πόρτα μὲ τὰ ροδάκια ἐνῶ στὴν αὐτὴ οἱ ἐργάτες περιέμεναν τοὺς ἀντιπρόσωπους τοῦ κράτους νὰ τοὺς ἐξετάσουν...

ΝΩΝΤΑΣ ΛΙΒΑΔΑΣ—ΛΙΩΚΗΣ

Ο ΘΕΟΣ

'Απόψε—δὲν ἀντέχω πιά—θὰ βγῶ τὸ μεσονύχτι τὰ δόντια τρίζοντας ἀπὸ τὴν ἀγανάχτηση ὄλους αὐτοὺς πού μοῦ σπαράξαν τὴν καρδιά νὰ τιμωρήσω

—μιὰ τιμωρία ἄς βρίσκονταν πού νᾶταν ἀρκετὴ γι' αὐτούς.

Τίποτα δὲ θὰ φοβηθῶ. Ποιὸς ἄνθρωπος θεὸς νὰ μὲ δεῖ; Κανεὶς.

—Μιὰ μᾶζα θᾶναι ἢ νυχτιὰ ρευστοῦ ἔβενου.

Μὴν ὁ Θεός;..χὰ ὁ Θεός...μὰ μ' ἔχει πιά ξεχάσει στὶς τόσες μου σπαραχτικὲς κραβγὲς ἂν μὲ θυμόταν δὲ θᾶχεν ἀπαντήσει;.....

(Μὰ ποιὰ φωνὴ ἀγνώστου μοῦ μιᾶ;

ποιὸς εἶναι τὸς κρυμμένος στοῦ σκοτάδι;)

'Η νύχτα αὐτὴ, πού λαχταρεῖς, ἀμέσως προσευχήσου ποτὲ νὰ μὴν ἔρθεῖ, καὶ ξέρε το δὲ θάρθει.

'Αλλοίμονό σου δὲ σὲ ξέχασε ὁ Θεός

—μακάρι νᾶταν βολετὸ νὰ σὲ ξεχνοῦσε.

"Όμως ὁ ἴδιος πού ἀρνήθηκε ν' ἀκούσει

τὶς ἱκεσίες καὶ τοὺς σπαραγμοὺς

δικαιοσύνη μόλις θὰ ζητήσεις—δικαιοσύνη σὺ;

πὼς μπόρεσες νὰ τὸ σκεφτεῖς μονάχα;—

θεὸς νὰ πετάξῃ παρευτὺς ἀπ' τὴν ὀργὴν λυσσῶντας

καὶ θὰ σταθεῖ ἀγέρωχος μπροστά σου

ἐκδικητής...

ΓΙΑΝΝΗΣ ΝΤΕΓΙΑΝΝΗΣ

ΦΥΛΑΚΗ

Σ' αὐτὴ τῇ σιδεροφραγμένη φυλακῇ μουντὰ κι' ὑγρά 'ναι τὰ μικρὰ κελιά μας, βαρὺ 'ναι τὸ κεφάλι μας, πολὺ βαρὺ βαρυὰ σὰ σίδερα καὶ τὰ κορμιά μας.

Σὰν τὶς παράξενες γυρίζουμε σκιὲς σὰν τὰ φαντάσματα τ' ἀγριεμένα μὲς τὸ βαθὺ σκοτάδι πού μοιάζει τῶν ἀστῶν τὰ μυαλὰ τὰ μουχλιασμένα.

Ξύλο, νυστρία καὶ μπουντρούμι, κοντακιές, γιὰ μᾶς τοὺς σύντροφους χαρὲς μας μόνες, πικρὸ φαρμάκι 'ναι οἱ δόλιες μας στιγμές, στιγμές πού φεύγουνε σὰ νᾶν' αἰῶνες.

Μ' ἀτσαλωμένη τὴν καρδιά μας καὶ τὸ νοῦ μεῖς καρτεροῦμε μὲ βαρὺ κεφάλι ὁ νέος ἥλιος τῆς ΠΑΝ—ΔΙΚΙΑΣ ζωῆς γοργὰ, ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ νὰ ξεπροβάλλει.—

Ν. ΛΙΒΑΣ

ΓΝΩΜΕΣ ΝΕΩΝ

ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΕΝΑ ΝΕΟ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

Έγκαινιάζουμε σήμερα μιὰ καινούργια σελίδα, απ' την οποία θά μπορεί ό καθένας φίλος ή άναγνώστης μας νά πεί τή γνώμη του για όποιο ζήτημα θέλει, μά πού νά έχει, βέβαια, και κάποιο γενικώτερο ένδιαφέρον. Στο σημερινό φύλλο, άναδι μοσιεύουμε από μιάν έπαρχιακή έφημερίδα, κάτι πού είχε γραφτεί για τό περιοδικό μας, άμέσως ύστερα απ' τήν έκδοση του πρώτου φύλλου, από ένα νέον ά γ ν ω σ τ ό μ α ς έ ν τ ε λ ω ς. Γι' αυτό κι' όλας έχει ακόμα περισσότερη αξία ή γνώμη αυτή του νέου για τό περιοδικό μας, γιατί δείχνει τήν άπήχηση πού βρήκε τό κήρυγμα του «Λυτρωμού» στους πραγματικούς νέους, πού σκέπτονται ζωντανά και άνθρωπινα, πού δέ φωνασκοϋνε γύρω απ' τό όνοματάκι τους, μά δουλεύουνε σοβαρά κι' άθόρυβα και μέ πίστην άληθινή για τά καινούργια ιδανικά τής άνθρωπότητας, κι' ακόμα τό πόσο διψούσανε οι νέοι αυτοί για ένα περιοδικό πραγματικά δικό τους, πού νά κηρύσσει τήν άπολύτρωση από τή σκλαβιά τών αιώνων. Σ' έρχόμενα φύλλα μας θά δημοσιέψουμε κι' άλλες γνώμες νέων πού μάς στέλνονται απ' όλες τις μεριές και καλούμε τόν καθένα φίλο κι' άναγνώστη μας νά συνεργαστεί στη σελίδα αυτή πού άνοίγουμε σήμερα, λέγοντας έλεύτερα και πλατειά τή γνώμη του για κάθε ζήτημα πού τόν άπασχολεί.

Πριν από λίγες μέρες οι έφημερίδες μάς άνάγγειλαν μέ δυό τρεις γραμμές τήν έκδοση ενός καινούργιου μηνιαίου φιλολογικού περιοδικού, μέ τόν τίτλο «Λυτρωμός». Θυμάμαι πού γέλασα ειρωνικά, κάνοντας τή σκέψη, όλότελα δικαιολογημένα, πώς άνάμεσα στις τόσες και τόσες φυλλάδες πού πλημμύρισαν τόν τελευταίο καιρό τήν Άθήνα, άλλες μέ μάταιες φιλολογικές έπιθυμίες, άλλες σάν άριστομοντερνίζουσες κι' άλλες σάν διαφεντεύτρες τάχα «τών άθανάτων ήθικών αξιών»—αυτές δά τις ξέρουμε ποιές είναι...—, βγήκε κι' αυτό σάν άπαραίτητο, φαίνεται, συμπλήρωμα του κύκλου... "Όποιος παρακολουθεί τή φιλολογική κίνηση τής Άθήνας και ξέρει κείνο τό αιώνιο μοτίβο, μέσα απ' τό όποιο έκδηλώνεται, δέ μπορεί, παρά θά δικαιώσει πλήρεια αυτή μου τή σκέψη.

"Όταν κάποτε μίλησα για τό κατάντημα τών στίχων στά μυαλά και στά χέρια τών διαφόρων «πρωτοπόρων» ποεταστρών, πού μέ τή μάταιη φιλοδοξία ν' άποθανάτισουνε τ' όνο-

μά τους στις σελίδες τών περιοδικών ή άργότερα (ό Θεός έχει...) καμμιάς συλλογής, άγωνίζονται νά κάμουν τόν έαυτό τους νά πιστέψει, πώς έχει όλα τά ποιητικά προσόντα (πού γι' αυτούς είναι, φυσικά ή καλωσύνη, ή άπλότητα, ή μελαγχολία, ή θλίψη κι' ένα σωρό άλλες... ούράνιες λέξεις, άσχετες, τό περισσότερο, μέ τόν έσώτερο έαυτό τους), για νά σκαρώσουνε «πρώτης τάξεως» ρίμες, βρήκα κάποιαν αντίδραση από μερικούς φίλους μου, πού έδωσε άφορμή για ευρύτερη συζήτηση.

Δέν έχω δικιο, μουπαν. "Άσχετα απ' τήν κοινωνική τους θέση, τά άτομα πρέπει νά βάζονται στο ίδιο επίπεδο κριτικής, όταν πρόκειται νά εισχωρήσουμε μέσα στο συναισθηματικό τους κόσμο. Δέν έχει σημασία, άν έγω λ. χ. είμαι ένας μεγάλος παραλής κ' έσύ ένας διανοούμενος προλετάριος. Μπορεί αξιόλογα νάμαστε κι' οι δυό καλοί ποιητές, άνεξάρτητα απ' τήν κοινωνική μας κατάσταση, γιατί κι' οι δυό έχουμε στιγμές χαράς, μελαγχολίας, πόνου, στιγμές

αίσθηματικές, νοσταλγίας και άναμνήσεων ωραίων ή πικρών. "Η ζωή είναι γεμάτη από τέτοια· και σοϋχει δώσει ένα σωρό πειρασμούς: «Φανταχτερά βουνά» «γαλάζιους ή μολυβένιους ούρανοϋς και όρίζοντες» «θλιμμένα δειλινά», «λουλούδια μαραμμένα, κρίνα και ρόδα», «ώρατες κόρες μέ σγουρά ξανθά μαλλιά» κ.τ.λ. Θέλετε κι' άλλα; "Ω, είναι άμέτρητα. Κι' άν ψάξετε όποιαδήποτε συλλογή ποιητή, ακόμα και του Παλαμά, θά βρήτε άφθονα τέτοια μεγαλειώδικα μαργαριτάρια, πού σοϋ ταραζούνε τό στομάχι...

"Ε, λοιπόν δέ συμφωνώ μέ... τήν αντίδραση τών φίλων μου. Νομίζω πώς πρέπει κι' επιβάλλεται από όρους άγραφους, άν μοϋ έπιτρέπεται ή έκφραση, νά έξετάζουμε και τήν κοινωνική κατάσταση του άτόμου. "Ο άνθρωπος είναι μιá άμορφη μάζα, πού διαμορφώνεται μέσα στο κοινωνικό καλούπι. Γιατί, όπως λέει κι' ό Λαφαργκ, μπορεί ό άνθρωπος νά φτιαξε τήν κοινωνία, μά κι' ή κοινωνία δημιουργεί τόν άνθρωπο. Είναι κάτι σά φαύλος κύκλος, μά άληθινό. Οι συνθήκες τής ζωής είναι κείνες, πού έπιδρούνε πιό άμεσα στο συναισθηματικό μας κόσμο. Αυτές του δίνουνε τι άνάλογες μορφές.

"Ο φτωχός ποιητής λοιπόν, αυτός ό διανοούμενος προλετάριος, όπως τόν χαρακτηρίζει ή σύγχρονη νοστροπία, δέ μπορεί παρά θά έχει πιό πλούσια σέ περιεχόμενο έσωτερικότητα, πιό άληθινή από κείνον, πού ξερεί τή μιá πλευρά μόνον τής ζωής. Γιατί αυτός μονάχα, ζώντας καθημερινά μέσα στη φτώχεια και τή μιζέρια, στη δυστυχία και στον πόνο, νοιώθει πιό βαθιά τήν άνθρώπινη ψυχή κι' είναι πιό ικανός νά τραγουδήσει τις λαχτάρες και τά όνειρά της. Κι' όμως ύπάρχουν άνθρωποι, πού τολμούν νά έξυμούν σέ στίχους τή φτώχεια, τήν ταπεινότητα, τήν κλωσύνη, άν και ή κοινωνία δέν τους έδωσε ποτέ, ούτε καν στο παρελθόν

νά πιούν, έστω και τόσο δά, απ' τό πικρό ποτήρι τής ζωής. "Άνθρωποι τής «καλής τάξεως», μέ θέσεις άνώτερες στην κοινωνία, μέ ύψηλά αξιώματα, παίζουν μέ τόν άνθρώπινο πόνο! Τραγουδάνε τή μετριοφροσύνη και κατακρίνουνε τις συμβατικότητες, ενώ ξέρουμε πόσο απέχουνε απ' τό πρώτο και πόσο βαθιά έχουν εισχωρήσει στο δεύτερο. Κι' άλλοι πού, άνίκανοι νά δοϋνε κάτω απ' τά μάτια τους τήν πραγματικότητα, ξεχασμένοι όλότελα μέσα στη ρουτίνα και στην πρόληψη, «άφίνουν αγιάτρευτο τόν πόνο τους, ζητώντας τόσο μάταια παρηγοριά στο άγονο τραγούδι τών ούρανών, τής θάλασσας και τών δέντρων»...

"Όστόσο όλοι αυτοί είναι καταδικασμένοι σήμερα. "Όλοι τους άνήκουνε σήν ποιητική... κλίκα τής παλιάς σχολής, πού άρχισε νά γκρεμίζεται συθέμελα. "Ακολουθώντας τυφλά τήν παράδοση, γράφουνε κατά συνθήκη, πάντα μέσα στο ίδιο μοτίβο. Τά αιώνια θέματα, «τά κοινά και τετριμμένα», χωρίς δύναμη και πίστη, χωρίς καμμιά πνοή άνώτερη έξω απ' τό στενό πλαίσιο τής άπόλυτης ύποκειμενικότητας, πού τά βλέπει όλα μακριά απ' τήν πραγματικότητα. Σήμερα ή ζωή δέ θέλει ύποχωρήσεις και συμβιβασμούς. "Η άνθρωπότητα ξυπνώντας σιγά-σιγά απ' τόν λήθαργο τών προλήψεων, πού οι αιώνες καλλιέργησαν μέσα μας, ζητάει νά λευτερωθεί απ' τήν οικονομική και πνευματική σκλαβιά. Μά πώς; "Όταν καθένας νοιώθει τόν πόνο του σάν πόνο όχι δικό του, μά τής τις πλατειάς μάζας· τους καϋμούς και λαχτάρες του σάν τέτοιους τής βασανισμένης άνθρωπότητας. Και κείνος πού μπορεί έτσι νά τους τραγουδάει, είναι άληθινός ποιητής σήμερα. Γιατί μέσα στους στίχους του βλέπουμε και τόν ίδιο τό έαυτό μας, σά σέ καθρέφτη. Και κείνος ό ποιητής δέ μπορεί παρά θ' άνήκει στην ίδια τή μάζα και τό τραγούδι του θά ναι

τὸ τραγούδι τῆς ζωῆς μας, πὺ θὰ τὸ νοιώθουμε μέσα μας σὰν ψυχικὸ παλμό...

Ὁ «Λυτρωμός» μᾶς ἦρθε πάνω στὴν ὥρα. Κι' ὅπως πολὺ ὁμορφα μᾶς λέει στὸ πρῶτο τοῦ φύλλο, τὴν ἐκδοσὴ τοῦ τὴν ἐπέβαλε μιὰ ἀνάγκη: «ἡ ἀνάγκη τοῦ πνευματικοῦ μας ξεσκαβώματος ἀπ' τὰ ἠθικὰ καὶ αἰσθητικὰ ἀπολιθώματα τῆς παραδομένης τέχνης». Ἦρθε ὁ καιρὸς, πὺ πρέπει νὰ πλησιάζουμε τὴν ἀνθρώπινη πραγματικότητα καὶ νὰ ἐξετάζουμε τὸ ζήτημα τῆς τέχνης, σὰ ζήτημα τῶν μαζῶν, πὺ εἶναι ἀνάγκη «νὰ τὴ νοιώθουν καὶ νὰ τὴν ἀγαποῦν», γιατί μόνο αὐτὴ «πρέπει νὰ

ἐνώνει καὶ νὰ ἐξευγενίζει τὰ αἰσθηματά τους, τὶς σκέψεις τους καὶ τὶς θελήσεις τους (Λένιν).

Ὁ ἀγῶνας τοῦ «Λυτρωμοῦ» θὰ ναι σκληρὸς, γιατί θὰ ναι ἀγῶνας τῆς ἀλήθειας ἐνάντια στὴν ψευτιά. Πολεμώντας ἀμειλίχτα ὅλες αὐτὲς τὶς κούφιεσ ὑποκειμενικότητες, παλιές καὶ καινούργιεσ, πὺ παραγνωρίζουνε τὴν ἀγωνιώδη προσπάθεια τῆς σημερινῆς ἀνθρωπότητας, νὰ λυτρωθεῖ ἀπ' τὰ δεσμά τῶν αἰῶνων, χτυπάει «τὴν πρόληψη στὴν τέχνη μὴν ἀκολουθώντας ὀλότελα τὴν παράδοση». Εὐχόμαστε νὰ τὸ πετύχει.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΡΟΔΙΤΗΣ

Η ΤΕΧΝΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΚΜΗΣ

Στὴν ἱστορικὴ τῆς πορεία ἡ ἀνθρωπότητα δὲν ἀκολούθησε ἕνα ἴσιο δρόμο κι' ἀκόμα ἡ πορεία αὐτὴ δὲν ἦταν κάτι μὲ δίχως διακοπή. Ἀντίθετα, πολλὲς φορὲς ἀναγκάστηκε νὰ σταματήσει, τὸ ἴδιο καθὼς ἕνας κουρασμένος πεζοπόρος. Οἱ σταθμοὶ αὐτοὶ στὴν πορεία τῆς ἀνθρωπότητας χαρακτηρίζονται ἀπὸ μιὰ σειρά ἱστορικῶν γεγονόνων, πὺ ἐπιδράσανε βασικὰ πάνω στὶς σχέσεις τῶν ἀνθρώπων.

Ὅσο ἄν δὲν πρέπει νὰ γίνεται σύγχυση ἀνάμεσα στοὺς ὅρους ἱστορικὸς σταθμὸς καὶ ἱστορικὴ στασιμότητα. Τὸ ἕνα εἶναι ἐντελῶς ἀντίθετο ἀπ' τ' ἄλλο, Ὁ μεσαιῶνας λ. χ. εἶναι μιὰ ἀναδρομικὴ περίοδος ὕλικῆς καὶ πνευματικῆς στασιμότητας. Ἀντίθετα, ἡ Γαλλικὴ ἐπανάσταση ἦταν ἕνας σταθμὸς στὴν ἱστορία.

Ὁ ἱστορικὸς λοιπὸν δρόμος μιᾶς κοινωνίας παρουσιάζεται νὰ ναι ἀλλοῦ φωτισμένος μὲ γεγονότα καὶ περιστατικά, πὺ ἀποτελοῦνε τὴν ἀκμὴ τῆς, κι' ἀλλοῦ θαμπὸς, σκοτεινός. Τότε λέμε πὺ ἡ κοινωνία περνᾷ

μιὰ περίοδο ἱστορικῆς παρακμῆς.

Μαζὶ μὲ τὴν κοινωνία ἀκμάζουν καὶ παρακμάζουν κι' ὅλες οἱ ὕλικὲς καὶ πνευματικὲς ἐκδηλώσεις τῆς ὅπως π.χ. ἡ οἰκονομία, οἱ ἐπιστῆμες, τὰ γράμματα, οἱ τέχνες κ.τ.λ. Καὶ δὲν μπορεῖ νὰ ναι διαφορετικὰ, ἀφοῦ ὅλα τούτα εἶναι φαινόμενα τῆς κοινωνικῆς ζωῆς πὺ γεννιοῦνται, ἀναπτύσσονται καὶ πεθαίνουν μαζὶ τῆς.

Τὰ χρόνια τῆς ἀκμῆς στὴν τέχνη π.χ. ἀκολουθοῦν χρόνια παρακμῆς πὺ κι' αὐτὰ μὲ τὴ σειρά τους κάνουν τόπο σ' ἄλλα χρόνια πνευματικῆς ἀνάπτυξης.

Μιὰ τέτοια περίοδος πνευματικοῦ ξεπεσμοῦ εἶναι ἡ μεσαιῶνικὴ ἐποχὴ καὶ τὸ πρῶτο μισὸ τοῦ 18ου αἰῶνα στὴ Γαλλία.

Ἀξίζει τώρα νὰ ρίξουμε μιὰ ματιὰ στὴν ἐποχὴ πὺ ἡ τέχνη—μιὰ ὀρισμένη τέχνη γιὰ τὴν ἀκρίβεια—ἀρχίζει νὰ φθίνει.

Τότε θὰ διακρίνουμε τὰ ἴδια χαρακτηριστικὰ φαινόμενα πὺ βλέπουμε κάθε τέτοια ἱστορικὴ περίοδος. Καὶ γιὰ νὰ μιλοῦμε συγκεκριμένα,

σήμερα ἀναμφισβήτητα περνοῦμε μιὰν ἐποχὴ πὺ ἡ παλιὰ τέχνη δὲν ἱκανοποιεῖ πιά οὔτε αὐτοὺς πὺ τὴν κάνουν. Μιὰ λοιπὸν καὶ δὲν ἱκανοποιεῖ οὔτ' ἐκείνους, πὺ ἄλλοτεσ ἔκαιαν στὸ βωμὸ τῆς λιβανωτοῦς, ἡ τέτοια τέχνη ξεπέφτει, παρακμάζει. Εἶναι τότε ἀνάγκη ν' ἀναζητηθοῦν καινούργια θέματα καὶ νέες καλλιτεχνικὲς μορφές,

Ἔτσι ἀρχίζει ἡ ἀμηχανία, ἡ ἀνήσυχη ἔρευνα, πὺ καταλήγει πολλὲς φορὲς σὲ τέλειο ἰδεολογικὸ πελάγωμα.

Ἡ κατάσταση αὐτὴ τῆς ἀμηχανίας συντελεῖ στὴν ἀνάπτυξη τοῦ ἀτομικισμοῦ καὶ τοῦ μυστικισμοῦ.

Οἱ συγγραφεῖς καὶ καλλιτέχνες ζητοῦν ἕνα νέο στυλ καὶ ἀνώτερες ἰδανικὲς μορφές. Μετὰ τὸν ἐμπρεσιονισμό ὁ νεοεμπρεσιονισμός, ὁ κυβισμός, ὁ κοντρακυβισμός, ἔμπρεσιονισμός, φουτουρισμός κ.τ.λ. ὅλα τὰ εἰς-ισμός.

Στὴν ποίηση ἐγκαταλείπεται ἡ φραστικὴ ἔννοια χάρι τῆς λέξης. Τὰ

δράματα, οἱ μάγοι καὶ τὰ βοτάνια δίνουν καὶ πέρνουν.

Ὁ Φροῦντισμός διαιωνίζοντας τὴ διδασκαλία τοῦ Σοπενάουερ, Νίτσε, Φὸν Χάρτμαν καὶ φυλάσσοντας μ' εὐλάβεια τὴν κληρονομία τοῦ δασκάλου τοῦ Χαρκό, γίνεται ἱερὸ σύμβολο τῶν σοῦπερεστέτ ψυχαναλυτῶν συγγραφέων.

Ἄλλοτε πάλι κυριαρχεῖ ὁ «ντανταϊσμός», μιὰ παιδικὴ ἀντίληψη γιὰ τὸν κόσμο καὶ τὴν τέχνη.

Παρατηρεῖται γενικὰ μιὰ τάση γιὰ ἕνα ὑπερούσιο ὕψωμὸ πρὸς ἀνώτερες αἰσθητικὲς σφαῖρες. Ἀπομάκρυνση ἀπὸ τὴ φύση καὶ τὸν κόσμο τῶν αἰσθήσεων καὶ προσκόλλησι σ' ἕνα ὑπερεγώ. Ἔτσι ἔχουμε ἕνα μασκαρμένο Καντιανισμό.

Μιὰ τέχνη πὺ μοιάζει μὲ ὑπερκόσμιο παραμιλητὸ ἑνὸς ἄρρωστου, χωρὶς ρυθμὸ καὶ ἀρμονία καμμιὰ.

Αὐτὴ εἶναι ἡ τέχνη τῆς παρακμῆς: Ἐνα γοητευτικὸ ὄραμα, πὺ σβύνει μαζὺ μὲ τὸν ὀραματιζόμενο τεχνίτη.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗΣ

ΚΑΠΟΙΟ ΠΡΩΪ

Πέρα στὸν ὀρίζοντα ἔσκαγεν ἡ αὐγή.

Ἡ φύση ξύπναγεν ἀπὸ τ' ὀλονύχτιο γλέντι τῆς. Γύρω τῆς γύρω σκόρπια μερικὰ ροδοπέταλλα τὸ φανέρωναν.

Ἐργάτες, φορτωμένοι βαρειά στοὺς ὤμους, μὲ τὰ ἐργαλεῖα τῆς τέχνης τους, τραβοῦνε κοπαδιαστά τὸν ἀνήφορο.

Τὸ μεγάλο τραῖνο τῆς ζωῆς, ξανάρχιζε τὸ ταχτικὸ τοῦ δρομολογίου.

Μιὰ σφυρίχτρα ἐργοστασίου στρίγγλισε.

Ἀπὸ κάπου, ἀκούστηκαν ἑπτὰ χτύποι τοῦ ρωλογιοῦ.

Κάποιο κάρο φάνηκε στὴ στροφή τοῦ δρόμου. Τῶσερνε ἕνα ψωραλέο ἄλογο. Ἐνα φέρετρο ἀπὸ ἄσπρο ξύλο βρισκόνταν τοποθετημένο πάνω του.

Δίπλα στὸν ὀδηγὸ, ὁ παπᾶς. Καὶ μιὰ «γαλανόλευκη» π' ἀγωνίζονταν μάταια νὰ σκεπάσει τὴν τελευταία πράξη τῆς τραγωδίας. Πίσω, σὲ ἀπόσταση, ἡ συντροφιά τοῦ μακαρίτη—ἄγγουροξυ-

πνισμένοι φαντάροι—πάσχιζε νά τόν φτάξει «τροχάδην».

—Τό καϋμένο τό παιδί, βιάζονται νά τό ξεφορτωθοῦν, εἶπεν ἕνας ἀπό τοὺς ἐργάτες.

—"Αμοιρη μάννα, ψιθύρισε ἄλλος.

—Πέθανε «ὕπὲρ Πατρίδος», συμπλήρωσε ὁ τρίτος.

Ἡ νεκροφόρα πέρασε ἀπὸ μπρὸς τους μὲ μεγάλα τραντάγματα καὶ κρύφτηκεν σ' ἕνα σύγγεφς ἀπο σκόνῃ. Φαινόνταν ξεκαρδισμένη στὰ γέλοια.

Σὲ λίγο χάθηκεν ὁλότελα. Βιαζόντανε τόσο πολὺ!

ΛΕΥΤΕΡΗΣ ΞΑΝΘΟΣ

«Τάσσο: Κάτω ὁ πόλεμος»

Ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦ Καλογιάννη «Οἱ Ἐπαναστάτες»

Η ΚΡΙΤΙΚΗ

ἜΓΝΩΡΙΖΕΤΕ ΟΤΙ... ΤΟΥ Θ. ΣΥΝΟΔΙΝΟΥ

Α. ΛΙΔΩΡΙΚΗ: Η «ΜΕΓΑΛΗ ΣΤΙΓΜΗ»,

Η ΠΡΕΜΙΕΡΑ ΤΟΥ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

Οὔτε ἕνας τύπος ποὺ νὰ πατάει στὴ γῆ. Οὔτε ἕνας χαρακτήρας ποὺ νὰ στέκει στὰ πόδια του. Οὔτε μιὰ σκηνὴ μὲ βάρος καὶ στοιχειώδη ἀληθοφάνεια. Καθένας εἰρμὸς, καμιὰ συνοχή, καμιὰ ἰδέα, καθόλου ποίηση, καθόλου χάρη, ἕνα ἀτέλειωτο ἀνακάτωμα κούφιων ἐπαναλήψεων τὸ «Ἔγνωρίζετε ὅτι...» τοῦ κ. Συνοδινού. Σὲ σκέψη, συνειδητὰ ἢ ἀσυνειδητὰ, δὲν κινεῖ καθόλου τὸ θεατὴ, ὥστε μὲ κάθε καλὴ θέληση, κρίση νὰ κάνεις εἶν' ἀδύνατο.

Ἡ μόνες σκέψεις ποὺ κάνει κανεὶς, παρακολουθώντας τὴν ἀγαστὴ αὐτὴ παράσταση, σκέψεις ποὺ καταλήγουν σ' ἕνα δυσκολοαπάντητο ἐρωτηματικὸ, εἶναι ἡ ἀκόλουθος. Πῶς εἶναι δυνατό ἕνας ἄνθρωπος, ποὺ δὲν τοῦ λείπουν κάποια θεατρικὰ ταλέντα καὶ ποὺ—ἴσως χάρη σ' αὐτὰ—παίζει ἕνα ρόλο στὰ θεατρικὰ πράγματα τοῦ τόπου μας, μπορεῖ νὰ ναι τόσο ἀφελεὴς ὅσο τότε δείχνει αὐτό του τὸ ἔργο; Κι' ἀκόμα, πῶς τὸ θεατρικὸ μας κοινὸ, ποὺ ξέρεῖ νὰ ἐξιμῆσει μὴν ἀνώτερη ἐργασία σὰν τοῦ κ. Λιδωρικῆ, ποὺ, ὅσο κι' ἂν σὰ θεατρικὸ κοινὸ εἶν' ἀμόρφωτο, θάπρεπε νὰ διασθάνεται καὶ νὰ ξεχωρίζει τὸ καλὸ καὶ τὸ κακὸ νὰ τὸ ἀποδοκιμάζει, πηγαίνει 150 φορές στὴν «Κοσμικὴ κίνηση» τοῦ ἴδιου συγγραφέα καὶ θὰ πάει 200 στὴ δεύτερη χειροτερεμένη τῆς ἐκδοσῆς, τὸ «Ἔγνωρίζετε ὅτι...»; Παντοδύναμη ἀλήθεια ἢ μὸδα! Καὶ τὰ κομμια τοῦ κ. Συνοδινού ἔγιναν μὸδα. Πάει ἄλλωστε νὰ σατυριεῖ σ' αὐτὰ ἡ κουφότητα μανθῆς τάξης, στὴν ὁποία ζεῖ καὶ βασιλεύει ὁ συγγραφέας τους. Καὶ ἡ τάξη αὐ-

τὴ τὰ χειροκροτεῖ μὲ μειδίαμα ἀνώτεροτητας, γιὰ νὰ δείξει πῶς δὲ θίγεται καθόλου καὶ τὰ λανσάει μ' ἐνθουσιασμό.

Δὲν πρόκειται ὅμως, νὰ δώσουμε τώρα τὴν ἀπάντησιν στὰ ἐρωτήματα ποὺ ἀναφέραμε παραπάνω. Θὰ τελειώσουμε μάλιστα μὲ τὸ ἔργο τοῦ κ. Συνοδινού, κάνοντας μόνον ἕνα θοῆνο γιὰ τὴν ἀκαρπὴ καὶ ἀπογνωσμένη προσπάθεια τῆς δυστυχισμένης τῆς Μαρίκας. Ἀπὸ τὴν ὥρα ποὺ βγήκε στὴ σκηνή, κάθε τῆς κίνησι, κάθε ἀναπνοή τῆς, ἦταν ἕνας μεγάλος ἀγῶνας γιὰ νὰ σώσει τὴν κατάστασιν. Ἐβαλε ὅλη τῆς τὴν τέχνη στὴν ὑπηρεσία ἐνὸς τόσο ἀνούσιου κομμιατοῦ καὶ τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν...μηδέν. Ἦταν οἰχτροὸς ὁ καναβᾶς ποὺ ἀπάνω του ἀγωνίστηκε νὰ κεντήσει.

«Ἡ μεγάλη στιγμή» τοῦ κ. Ἀλ. Λιδωρικῆ ἦταν ἕνα ξανάσασμα καὶ μιὰ δροσιτικὴ πνοὴ στὴ φετεινὴ καλοκαιριάτικη ξεραίλα. Θ' ἀγνοήσουμε ἐμεῖς πῶς ὁ συγγραφέας τῆς εἶναι ἕνας νέος εἰκοσιεφτά, εἰκοσιοχτῶ ἢ εἰκοσιεννιά χρονῶ. Καὶ ὅταν τὸ ἀγνοήσουμε αὐτό, πολλὰ ἀπὸ τὰ «ἄλλα» τῆς σοβαρόφαντῆς κριτικῆς ξεπέφτουν. Οὔτε θὰ ψάξουμε νὰ βροῦμε τίς κοινωνιολογικὲς καὶ φιλοσοφικὲς ἀντιλήψεις τοῦ συγγραφέα, γιὰ νὰ τίς ἐλέγξουμε καὶ νὰ δοῦμε ἂν εἶναι σωστές. Τὸ δραματικὸν τοῦ παιχνιδιῆ ἦταν γιομᾶτο δράση καὶ ἀλήθεια, ποὺ εἶναι τὰ μεγαλύτερα προτερήματα ἐνὸς θεατρικοῦ ἔργου. Ἡ ποίηση δὲν τοῦ ἔλειπε. Εἶχε σκηρικὴ οἰκονομία. Ἄς ἦταν ἀπ' τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος δι-ἀλόγος δυὸ προσώπων. Ἰσια-ἴσια καὶ εἶναι ὁ ἀθλοὸς τοῦ κ. Α. Ἡ ἔμπνευσι καὶ ἡ

ζωντανία εκάλυψαν την τεχνική ατέλεια. Ἐκζητήση πουθενά. Τὸ ὄλο ἐκύλαε γοργὰ καὶ ἀνετα, χωρὶς σὲ καμμιὰ στιγμή νὰ προδώσει τὴ νιότη τοῦ συγγραφέα. Μάλιστα ἔδειχνε μιὰν ὀριμότητα ἀναπάντεχη.

Ἡ ζωὴ μας εἶναι γεμάτη Μεγάλες στιγμές. Τὶς στιγμές πὸν ἀποφασίζουμε νὰ πάροουμε ἓνα δρόμο μπροστά μας, ἀπὸ τοὺς δυὸ ἢ τρεῖς πὸν μᾶς ξανοίγουνται. Πέρνοντας τὸν ἓνα ἀπ' αὐτοὺς ὁ συγγραφέας, θάκανε ἓνα δρόμα. Ὁ κ. Λιδωρίκης πῆρε καὶ τοὺς τρεῖς καὶ μᾶς τοὺς ἄπλωσε σὲ τρεῖς (ἰδιαίτερα τὴν πρώτη καὶ τὴν τελευταία) καλογραμμένες πράξεις.

Ἄν ἀπ' αὐτὸ λείπει τὸ βάρος μιανῆς πλατείας καὶ σίγουρης δημιουργίας, δὲ λείπει ὅμως ἡ δραματικὴ ἐναλλαγή, ἡ γοργάδα καὶ ἡ χάρη, πὸν μ' ἔκαναν παραπάνω νὰ ὀνομάσω τὸ ἔργο τοῦ κ. Λ. **Δραματικὸ παιχνίδι.** Καὶ δὲν πιστεύω νὰ ἐλαττώνη καθόλου τὴν ἀξία τῆς ἐργασίας του αὐτό. Ἡ ἰδέα νὰ μᾶς δείξει ἓνα πρόσωπο γνωστὸ μας (τὸν ἠρωά του) κάνοντας καὶ τοὺς τρεῖς δρόμους, πὸν μιὰ στιγμή τοῦ ξανοίχτηκαν μπροστά του, ἦταν ἐξαιρετικὰ σκηνική. Καὶ θὰ φαίνονταν ἡ ἀξία τῆς καλλιτέρας, ἂν ὁ κ. Μουσοῦρης δὲν ἀφίνονταν σὸ ταλέντο του μόνο, παρὰ μὲ κρίση κι' ἐμβάθυνση σὸ ρόλο του, μᾶς ἔδινε τὸ Λαμπροῖδη ἀλλοιώτικο σὲ κάθε πράξη. Γιατὶ εἶναι ἀναμφισβήτητο, πὸς ἡ ζωὴ μᾶς πλάθει καὶ πὸς ἓνας ἄνθρωπος, τραπεζίτης σὸ Παρίσι, θὰν' ἀλλοιωτικός ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ του, νοικοκύρη στὴν Ἀθήνα καὶ τὸ Βόλο. Κι' εἶναι παράξενο πὸς ὁ κ. Λ., πὸν θὰ παρακολούθησε χωρὶς ἄλλο τίς πρῶτες, δὲν ἔδωσε προσοχὴ σ' αὐτὴ τὴν παρανόηση κι' ἄφησε μαζὺ μὲ τὸν κ. Μουσοῦρη, ἀνεκμετάλλευτο ἓνα τόσο θεατρικὸ στοιχεῖο.

Ὁ ρεαλισμὸς τοῦ κ. Μουσοῦρη στὴν τρίτη πράξη, μὲ τὰ χασμουρητά, τὰ τεντώματα, τὰ νυστάγματα καὶ τὰ ὑπνοφαγωμένα λόγια, τὶς πυτζάμες, τὶς ξάπλες καὶ τὰ ρέστα, καταστρέφουν κάθε ἔννοια τέχνης καὶ ἓναν ἠθοποιό, ὅπως

ὁ κ. Μουσοῦρης, πὸν ἔχει τόσα προσόντα καὶ πολὺν τάλαντο, τὸν κάνουν ἀνυπόφορο. Εἶναι καιρὸς—τί διάβολο—νὰ μπεῖ καὶ λίγο σκέψη, στὴ δουλειά μας. Τέχνη δίχως σκέψη, εἶναι κορμὶ δίχως κόκκαλα. Μὰ καὶ ἄλλες λεπτομέρειες τῆς ἐρμηναίας ἤθελαν κάπως περισσότερη προσοχή. Ἄν ὁ κ. Μουσοῦρης στὴ β'. πράξη δὲ φαινόταν καθόλου ὁ ἄνθρωπος πὸν ρυθμίζει τὸ Παρισινὸ χρηματιστήριο, ἡ δνὶς Λαντᾶ μὲ τὴν ἀταραξία τῆς κάθε ἄλλο παρὰ ν' ἀνησυχεῖ ἔδειχνε γιὰ τὸν ἄντρα τῆς—καὶ τὸν ἑαυτὸ τῆς ἀκόμα—πὸν τὴν ἄλλη μέρα θὰ βρίσκονταν στὸς δρόμους. Σ' αὐτὴ τὴ νέα βλέπω ρουτίνα, πὸν δὲ συμβιβάζεται μὲ τὸ λίγο καιρὸ πὸν ἔχει στὴ σκηνή. Χάρη στὰ φυσικά τῆς χαρίσματα, ἔπρεπε νὰ τὸ προσέξει αὐτό. Ὁ κ. Ἄ. Βλαχοπούλος σὸ μικρὸ του μέρος θάπρεπε νὰ μὴ γίνετα ὑπερβολικός. Ἄλλὰ καὶ ὁ κ. Ροῦσσο, πὸν ἔκανε τὴ φωνὴ τοῦ συγγραφέα, δὲν ἔπρεπε νομίζω νὰ τὸ πάρει τόσο βαρετὰ τὸ πρᾶμμα (λάθος πὸν τῶκανε κι' ὁ συγγραφέας). Στὸ ρόλο αὐτὸ θὰ χρειάζονταν ἓνας χαριτωμένος ντιζέ, πὸν μὲ τὸ τσιγάρο στὴν ἄκρη τοῦ στόματος καὶ μὲ φινέτσα, θάδενε τὰ τρία μέρη τοῦ ἔργου. Τὶ κέρδος γιὰ ὄλη τὴν παράσταση ἂν ἔπαιζε τὸ μέρος αὐτὸ ὁ Μυράτ. Στὸ ρόλο αὐτὸ πὸν ἐρμήνευε αὐτός, στάθηκεν ὅπως πάντα καλά.

Γιὰ τὴν κ. Ἀλίκη ἡ τραγικὴ σκηνὴ εἶναι ἓνας σκόπελος. Αὐτὴ τὴ φορὰ τὸν προσπέρασε χωρὶς πολλὴ ζημία. Κι' ἔδωσε σ' ὄλες τίς ἄλλες σκηνὴς τοῦ ρόλου τῆς πολλὴ ζωὴ.

Ὅσο γιὰ τὴ Λδα Λαλαοῦνη, πὸν τὸ λεπτὸ κι' ἐσωτερικὸ τῆς παίξιμο στὸν «Κατὰ φαντασίαν ἀσθενῆ» τὸν περασμένο χειμῶνα δὲν κατανοήθηκεν ἀρκετά, δὲν ἔχω νὰ πῶ παρὰ πὸς μὲ τὴ συμμετοχὴ τῆς ὁ θίασος καὶ γενικά τὸ Ἑλληνικὸ θέατρο ἀποχτάει ἓνα σημαντικό πνευματικὸν ἐργάτη, πὸν ἡ ἐσωτερικότητα καὶ ὁ σεβασμὸς του πρὸς τὴν τέχνη, τὸν ἑαυτὸ του καὶ τὸ κοινὸ, πρέπει νὰ γίνουν παράδειγμα σ' ὄλους—μ' ἐξαιρέσεις πὸν μετριοῦνται στὰ μισὰ δάχτυλα τοῦ ἐνὸς χειροῦ—τοὺς ἐργάτες

τοῦ Ἑλληνικοῦ θεάτρου. Καὶ ἰδιαίτερα στὸς νέους.

Ἄπὸ τὴν ὥρα πὸν βγήκε στὴ σκηνή, νοιώθαμε πὸς παίξει θέατρο. Πὸς κάνει τέχνη καὶ πὸς δὲ λέει μόνο λόγια, μ' εὐκολία ριγμένα σ' ἓνα ὀποιοδήποτε πρόχειρο καλοῦπι.

Θάταν παράλειψη νὰ τελειώσω τὸ σημεινὸ μου σημείωμα, χωρὶς ν' ἀναφέρω τὴν προμεέρα τοῦ Ἀργυροπούλου. Ἐνα καλοδιαλεγμένο, χαριτωμένο καὶ πολὺ δύσκολο στὴν ἐκτέλεση ἔργο. Μιὰ κωμωδία μὲ μουσικὴν ὑπόκρουση (τζάζ).

Ἄθλος τρομερὸς γιὰ μιὰ Ἑλληνικὴ σκηνή. Στὴ Γερμανία, πὸν κι' ὁ τελευταῖος ἠθοποιὸς πρόζας ἔφερε μουσική, τὸ πρᾶμμα ἀλλάζει. Τὸ ἀποτέλεσμα δὲν ἦταν ἐντελὸς (ὡς καὶ κρατώντας τίς ἀναλογίες) ἱκανοποιητικό. Ἡ πρόθεση ὁμοῦ καὶ ἡ ἐργασία πὸν ἔκανε ὁ θίασος σημαντικές. Κι' ὁ κόσμος πὸν τὸ διασθάνθηκε, ἔμεινε, μ' ὄλο ποῦβρεχε, ὡς τὸ τέλος καὶ χειροκρότησε. Ἐπειτα τὸ ταλέντο τοῦ Ἀργυροπούλου δὲ σ' ἀφίνει ποτὲ ἀσυγκίνητο.

Κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ

Γ. Γεργόρη: «Ἡ φορὴ τοῦ πολέμου»,
Ἄπὸ τὸ βιβλίον τοῦ Καλογιάννη «οἱ Ἐπαναστάτες»

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

ΧΡΗΣΤΟΥ Β. ΚΑΛΟΓΙΑΝΝΗ, "ΟΙ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΕΣ,"

Τὸν τελευταῖο καιρὸ τοὺς διανοοῦ-
μενους καὶ λογοτέχνες τοῦ τόπου
μας, ἄρχισε πάλι, ὅπως σὲ κάθε πε-
ρίοδο πνευματικοῦ ὄργασμοῦ, ν' ἀ-
πασχολεῖ τὸ ἐπίμαχο καὶ περισπού-
δαστο ζήτημα τῆς κριτικῆς: Ὑπάρχει
ἢ ὄχι κριτικὴ στὸν τόπο μας; Οἱ κρι-
τικοὶ μας στέκονται στὸ ὕψος τους,
ἐχτελοῦνε τὸν προορισμὸ τους; Αὐ-
τὰ εἶναι τὰ ἐρωτήματα ποὺ τοὺς βα-
σανίζουν καὶ ποὺ συζητοῦνε. Καὶ
βέβαια δὲν εἶναι δουλειὰ τῆς στή-
λης αὐτῆς νὰ δώσει σήμερατὴν ἀπάν-
τηση σ' ὅλα αὐτὰ τὰ ἐρωτήματα,
ποὺ μπορεῖ νὰ γίνει μὲ μιὰν ἄλλην
εὐκαιρία. Εἶναι ὅμως ἀναμφισβήτη-
το γιὰ ἕνα ἀμερόληπτο ἄνθρωπο,
ποὺ παροκολουθεῖ τὰ πράγματα ἔ-
ξω ἀπ' τὸ συνάφι τῆς κλίμας, μὰ κι'
ἀκόμα πάνω ἀπὸ κάθε ἰδεολογία,
πὼς ἡκριτικὴ στὸν τόπο μας χαρακτη-
ρίζεται, διαπνέεται ἀπὸ μιὰν ἐμπάθει-
α ποὺ ἔχει τὴν πηγὴ τῆς στὸ ταξικὸ
μῖσος ποὺ χωρίζει τοὺς ἐπαναστάτες
διανοοῦμενους ἀπὸ τοὺς ἀντιδραστι-
κοὺς. Κι' ἔτσι βλέπουμε τὸ οἰχτρὸ
θέαμα, νὰ σηκώνουνε μερικὰ ἀνθρω-
πάκια τὸ ἀναστηματάκι τους καὶ νὰ
χτυποῦνε ἕναν Βάρναλη λ. χ. ἢ ἕναν
Γληνὸ, ποὺ εἶναι ἀπ' τοὺς ἐλάχιστους
ποὺ τιμοῦνε πραγματικὰ τὴ διανόη-
ση στὸν τόπο μας.

Μὲ τὸν Καλογιάννη δὲν ἔγινε αὐ-
τό. Δὲν τὸν χτυπήσανε, μὰ τὸ βιβλίο
του, ποὺ εἶναι πολὺ ἀξιοπρόσεχτο
ἀπὸ κάθε ἄποψη, τὸ ἀγνοήσανε σχε-
δὸν ὅλοι, σὰ νάχανε συμφωνήσει γι'
αὐτό. Γιατί τὸ βιβλίο του αὐτό, ὅπως
ἄλλωστε τὸ λέει κι' ὁ τίτλος του, εἶ-
ναι ἐπαναστατικὸ, καὶ οἱ ἐπίσημοι
κριτικοὶ μας καὶ διανοοῦμενοι, ποὺ

στοὺς ἐφιάλτες τοῦ παραγμένου ὕ-
πνου τους βλέπουνε μπόμενες καὶ δυ-
ναμίτες νὰ τοὺς τινάζουνε στὸν ἀέ-
ρα τὴ μακάρια καλοβόλεψή τους,
δὲν ἔπρεπε γιὰ κανένα λόγο νὰ μι-
λήσουνε γιὰ ἕνα τέτοιο βιβλίο «κα-
ταραμένο» κι' «ἀφωρισμένο», ἄσχε-
το ἂν αὐτὸ ἔχει ὅλα τὰ στοιχεῖα μιᾶς
ἀγνῆς, ἀληθινῆς κι' αὐθόρμητης ἐμ-
πνευσης καὶ δημιουργίας, ποὺ συγ-
κινεῖ τὸν καθένα καταπιεζόμενο καὶ
σκλάβο, εἴτε ἐργάτης εἶναι αὐ-
τὸς, εἴτε, ἀκόμα περισσότερο, δια-
νοούμενος.

Ὁ Καλογιάννης εἶναι ἕνας νέος
διανοούμενος καὶ λογοτέχνης, ποὺ ἔ-
κανε τὴν πρώτη του ἐμφάνιση τὸ
1924 μὲ ἕνα ρωμάντσο του, τοὺς
«Κιρκιρώνους». Στὸ βιβλίο του αὐτό,
ποὺ εἶναι περισσότερο ἰδεαλιστικὸ,
παρὰ ἀληθινὸ καὶ ζωντανὸ, ἀφίνει
τὴ φαντασία του νὰ ὀραματίζεται
μιὰ δικαιότερη αἰῶρα, χωρὶς νὰ ξέρει
κι' ὁ ἴδιος ποιὰ, χωρὶς νὰ πιστεύει κα-
λὰ-καλὰ πὼς θάρθει ποτὲ μιὰ τέτοια
μέρα, ποὺ τὸ λαμπρὸ τῆς φῶς θὰ φω-
τάει ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Μὰς
δείχεται ἕκει μέσα σὰν ἕνας ρω-
μαντικὸς σοσιαλιστής, ἕνας ἰδεολό-
γος ἀνθρωπιστής, ποὺ δὲν ἔχει ἀκό-
μα τοποθετήσῃ τὸν ἑαυτὸ του στὸ
δρόμο ποὺ πρέπει. Ὅμως τὸ πρῶτο
του αὐτὸ βιβλίο ἔχει τὴν ἀξία του
σὰν προκαταρκτικὸ, προπαρασκευ-
αστικὸ τῆς μελλοντικῆς ἐξέλιξης τοῦ
δημιουργοῦ του, ποὺ εἶχε ἀνάγκη
πρῶτα ἀπ' ὅλα νὰ κατατοπιστεῖ καὶ
νὰ τοποθετήσῃ τὸν ἑαυτὸ του καὶ
παράλληλα τὴν ἔμπνευσή του καὶ
τὴ δημιουργία του σὲ μιὰν ὀρισμένη
καὶ σταθερὴ γραμμὴ, σ' ἕνα δρόμο

ποῦ θὰ τὸν ὀδηγοῦσε ὅπωςδήποτε ὁ
ἀγνὸς κι' ἄδολος ἐνθουσιασμός του
κι' ὁ εἰλικρινὴς ἀνθρωπισμός του.
Καὶ πραγματικὰ. Ὁ Καλογιάννης
ἀφίνει γιὰ ἕνα διάστημα ἀρκετὰ με-
γάλο τὸ γράψιμο, παραμερίζει, μὲ ἐ-
παινετὴν ἔξαρση, τὸ μαγνήτη τοῦ ἐ-
γωΐσμοῦ καὶ τῆς φιλοδοξίας, δίκαιης
σ' αὐτὸν ἄλλωστε, καὶ ρίχνεται στὴ
μελέτη καὶ στὴν παρακολούθηση ὅ-
λων τῶν κοινωνικῶν ζητημάτων καὶ
τῆς κοινωνιολογίας, ποὺ τὸν διαμορ-
φώνει σ' ἕνα συνειδητὸν ἐπαναστά-
τη. Ἀποτέλεσμα τῆς διαμόρφωσῆς
του αὐτῆς εἶναι τὸ δεύτερο βιβλίο
του, οἱ «Ἐπαναστάτες».

Οἱ «Ἐπαναστάτες» εἶναι ἕνα βι-
βλίο, ποὺ δὲ μπορεῖ κανεὶς νὰ τὸ κα-
τατάξῃ σὲ κανένα ἀπὸ τὰ γνωστὰ
εἶδη τῆς λογοτεχνίας. Γιατί, χωρὶς
νὰ τοῦ λείπει ἡ λογοτεχνικότητα,
δὲν εἶναι ἕνα ἀποκλειστικὰ λογο-
τεχνικὸ ἔργο. Ὁ ἴδιος ὁ συγγραφέας
τοῦ ἄλλωστε τὸ χαρακτηρίζει σὰν
«πολιτικὰ, κοινωνιολογικὰ καὶ φιλο-
λογικὰ σκίτσα». Μὰ ὁ χαρακτηρι-
σμός «σκίτσα», μοῦ φαίνεται πὼς
δὲν εἶναι πετυχημένος, γιατί εἶναι
κάτι πάραπάνω ἀπὸ ἀπλὰ σκίτσα,
δοκίμια ἐπαναστατικὰ θὰ τάλεγα ἐ-
γώ. Γραμμένα ἀπὸ ἕνα συνειδητο-
ποιημένον ἐπαναστάτη, ποὺ ἔχει κά-
νει ὑπόθεση τῆς ζωῆς του τὸν ἀγῶ-
να γιὰ τὸ ξεσκλάβωμα τῶν καταπιε-
ζόμενων ἀδερφῶν του, ποὺ ἔχει μι-
σήσει μ' ὅλη τὴ δύναμη τῆς ἀντρί-
κας ψυχῆς του ὅλη τὴν ψευτιά καὶ
τὸ βοῦρκο τῆς σημερινῆς κοινωνίας
καὶ τῶν παρασίτων τῆς, μὰς συγκι-
νοῦνε πρῶτα ἀπ' ὅλα μὲ τὴ δύναμή
τους καὶ μὲ τὴν ἀλήθεια τους. Οἱ
αὐθόρμητες κραυγὲς ποὺ βγαίνουνε
ἀπ' τὰ φουσκωμένα ἀπ' τὴν ἀγανά-
χτησὴ στήθεια τοῦ ἐπαναστάτη κι'
ἀκόμα τὰ γερά χτυπήματα ποὺ δίνει
στὸ κάθε τι ψεύτικο, ἀνήθικο κι' ἄ-
δικο, ποὺ τοῦ πληγώνει τὸν ἀνθρωπι-
σμό του, μὰς μεταδίνουνε καὶ μὰς
τὸν ἐνθουσιασμό καὶ τὴν πίστη γιὰ
τὸν ἀγῶνα καὶ μὰς ἐμψυχώνουνε

γιὰ τὸ γκρέμισμα τῆς σάπιας αὐτῆς
κοινωνίας, ποὺ ἀπ' τὰ ἐρείπια τῆς
θα ξεπροβάλλει ἡ καινούργια, παναν-
θρώπινη, δικαιότερη μέρα τῆς ἀπο-
λύτρωσης ἀπὸ τὶς βαρεῖες ἀλυσσι-
δες τῆς σκλαβιάς μας.

Ἀναγκαστικὰ τὸ βιβλίο τοῦ Κα-
λογιάννη χαρακτηρίζεται καὶ εἶναι
ἕνα βιβλίο προπαγανδιστικὸ. Μ' αὐ-
τὸ ὅμως, δὲν παύει καθόλου νὰ ἔχει
καὶ τὴ λογοτεχνικὴ του ἀξία καὶ τὴν
τέχνη του, ἀνάλογα μὲ τὴν ἰκανό-
τητα καὶ τὸ ταλέντο τοῦ δημιουρ-
γοῦ του.

Ζοῦμε σὲ μιὰν ἐποχὴ κρίσιμη καὶ
μεταβατικὴ, ποὺ εἶναι σταθμὸς γιὰ
τὴν ἐξέλιξη τῆς ἀνθρωπότητας καὶ
τοῦ πολιτισμοῦ. Ἡ χρεωκοπία τοῦ
καπιταλισμοῦ εἶναι ὀλοκληρωμένη
καὶ ἡ κατάσταση τραβάει γοργὰ γιὰ
μιὰ βίαιη λύση. Βρισκόμαστε στὰ
πρόθυρα τῆς ἐπανάστασης, ποὺ καμ-
μιὰ δύναμη δὲν εἶναι ἰκανὴ ν' ἀντι-
κόψει τὴν ὀρμὴ τῆς. Πρέπει λοιπὸν
ὅλοι ἡμεῖς οἱ συνειδητοὶ ἐπαναστά-
τες διανοοῦμενοι, νὰ διαθέσουμε τὸν
ἑαυτόμας, τὴν πέννα μας, τὴν ἔμπνευ-
σή μας καὶ τὸ αἷμα μας, ἀκόμα, ἂν
χρειαστεῖ, στὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν ἐπα-
νάσταση. Πρέπει ἡ δημιουργία μας
νὰ ἔχει κάποιον σκοπὸ, νὰ διαφωτί-
σει καὶ νὰ καθοδηγήσει τὶς μάζες
γιὰ τὴν τελειωτικὴ νίκη ἐναντία στὶς
«Φάρες τοῦ Γαργαντού», στὶς
«κάμπιες, βδέλλες, ἐρπετὰ τῆς κοι-
νωνίας». Τότε μονάχα θάμαστε στὸν
ἀληθινὸ μας προορισμὸ καὶ ἡ συνεί-
δησή μας θάναί ἀναπαμένη. Ἄλλοι-
ως μποροῦμε νὰ κάνουμε τέχνη, γλυ-
κοκουβέντιασμα μὲ τὸν ἑαυτοῦλη
μας, μετάνοιες στὴν ἀφέντρα μοῖρα,
κι' ἄλλες παρόμοιες πατάτες!...

Σ' αὐτὸ ἀπάνω, ὁ Καλογιάννης
βρίσκεται ὀλότελα στὸν προορισμὸ
του. Ὅταν μὰς φωνάζει:

«Μάθετε νὰ ζητᾶτε τὸ ψωμὶ μ' ὅ-
λα σας τὰ δυνατά. Ὅποιος σᾶς τὸ
στερεῖ καὶ σᾶς τὸ παίρνει, πάρτε
τοῦ τὴ ζωὴ. Θᾶναι χτήνος καὶ κάτι

τέτοια χτήνη δὲν πρέπει νὰ ζοῦνε».

Κι' ἀκόμα:

«Ἐσὺ ὁ εἴλωτας τῆς ζωῆς, τὸ κλωτσοσκοῦφι τοῦ πλουτοκράτη, ἐσὺ ποὺ τόσο βασανίζεσαι γιὰ νὰ χαίρουνται καὶ νὰ ξεφαντώνουν τ' ἀφεντικά σου, νοιώσε το πᾶν καὶ σήκωσε τὸ καμπουριασμένο ἀπ' τὴ δουλειὰ κορμὶ σου. Δυνάμωσε τὴν ψυχὴ σου γιὰ νὰ σταματήσεις τὸ κακὸ καὶ τὴν ἀδικία ποὺ κάνεις στὸν ἑαυτὸ σου καὶ στὰ παιδιὰ σου. Χτύπα ἀλύπητα καὶ πᾶρτα! Εἶναι τ' ἀγαθὰ δικά σου, τῶν παιδιῶν σου, τῶν ἀδελφῶν σου, ὅλου τοῦ κόσμου τῶν ἀδικημένων. Καὶ θεμέλιωσε σὺ τὸ νοικοκυριό, βγαλμένο ἀπὸ τὸν πόνο καὶ τὴν πίκρα τῆς ζωῆς σου», μᾶς συγκινεῖ πραγματικά, ἂν δὲ μᾶς ἔχει ἀρπάξει ἡ μαγνητικὴ τσιμπίδα τῆς ρουτίνας. Καὶ ἕνα δημιουργημὰ τότε μονάχα εἶναι ἔργο τέχνης, ὅταν κατορθῶναι νὰ μεταδίνει τὴ συγκίνηση τοῦ δημιουργοῦ του καὶ σ' ὅποιον ἄλλο τὸ διαβάσει.

Μὰ μὲ τὸ βιβλίον τοῦ αὐτοῦ ὁ Καλογιάννης, κάνει καὶ κάτι ἄλλο ἀκόμα πιὸ σημαντικό. Ἐπαναστάτης διανοούμενος, ὅπως εἶναι, ἔξω ἀπὸ κόμματα κι' ἀπὸ παρατάξεις, ἀφαστρίαστος καὶ ἀμερόληπτος κριτὴς καὶ γιὰ τοὺς ἴδιους τοὺς συναγωνιστὲς του, βλέπει μὲ πόνο πραγματικὸ τίς διαμάχες, τὴ φαγωμάρα, τὴ διάσπαση τῶν ἐπαναστατικῶν στοιχείων τῆς χώρας μας καὶ τὸν τεράστιο ἀντίτυπο ποὺ ἔχει ὁ καταμερισμὸς αὐτὸς τῆς δυνάμεως καὶ τῆς δράσης τους. Καὶ καταπιάνεται μ' ἕναν ἀγῶνα δυσκολότατο, γιὰ τὴ δημιουργημένη σήμερα κατάσταση, μὰ ποὺ τοῦ τὸν ἐπιβάλλει ἡ ἀγνή του ἰδεολογία: Τὴν ἐνοποίηση τῶν ἐπαναστατικῶν δυνάμεων σ' ἕνα κοινὸ ἀγῶνα, σ' ἕνα ἐνιαῖο μέτωπο.

Στὸ κεφάλαιο μὲ τὸν τίτλο «Ἐνα σωρὸ φατρίες», ἀφίνει κραυγὲς γεμάτες ἀπὸ σπαραγμὸ γιὰ τὸ ἀλληλο-

φάγωμα αὐτὸ ποὺ βλέπει μεταξὺ τῶν ἴδιων τῶν συναγωνιστῶν του, καὶ ποὺ δίνει τὴν εὐκαιρία στὴν κυρίαρχη τάξη νὰ τοὺς χτυπάει ἀλύπητα, βρίσκοντάς τους ἐξασθενημένους ἀπὸ τίς δικές τους διαμάχες.

«Ὅλοι αὐτοὶ, οἱ τυφλωμένοι ἀπ' τὰ προσωπικὰ πάθη καὶ μίση ἐπαναστάτες, ἀντὶ γιὰ νὰ δουλεύουν ἐνωμένοι γιὰ τὸν κοινὸ σκοπὸ, αὐτοὶ οἱ ἴδιοι γίνονται ἀντίδραση, μὲ τὸν ἐγωϊσμὸ καὶ τὸ φανατισμὸ τους, ποὺ τοὺς σπρώχνουνε στὴν τύφλα τοῦ πάθους.

Αὐτὰ, βλέποντάς τα μὲ μάτι καθαρὸ καὶ ἀνεπηρέαστο ὁ Καλογιάννης, ἐπαναστατεῖ καὶ ἐναντία στοὺς ἴδιους ἐπαναστάτες. Μὰ ἄς ἀφίσομε τὸν ἴδιο νὰ μιλήσει:

«Οἱ ἀντίθεσες καὶ οἱ ἀντίφασες ἔχουνε φτάσει στὰ ἄκρα. Παρατήρησα πολλὰς φορὲς τοὺς ἴδιους ἀγωνιστὲς νὰ μεταπηδᾶνε εὐκόλα ἀπὸ τὴ μιὰ παράταξη στὴν ἀντίθετη, μὲ συγκρουόμενες κι' ἐντιμαχόμενες πάντα τάσεις. Ἐξακρίβωσα ἀπὸ τὴ συζήτησή τους στίς λεπτομέρειες, πὼς καμμὶ διαφορά δὲν τοὺς χωρίζει πᾶνω στὴ μεθοδολογικὴ κρίση. Λεῖπει δυστυχῶς ἀπὸ τοὺς περισσότερους ἡ πίστη. Οἱ περισσότεροὶ τοὺς φροντίζουνε γιὰ τὸ ἀτομικὸ τους συμφέρον κι' ὁ νοῦς τους εἶναι ὅλο στὴν πονηριά. Ἐχουνε ὑπερτροφικὸ τὸν ἐγωϊσμὸ. Προσπάθησαν νὰ καταχτήσουνε τὴ μᾶζα, μεταβάλλοντάς τὸν ἀγῶνα ἀπὸ ταξικὸ, σὲ ἀγῶνα παράταξης, μόνον καὶ μόνον γιὰ νὰ ἱκανοποιήσουνε τὰ ταπεινά τους πάθη. Καὶ οἱ παράταξεις αὐτὲς ἀντὶ νὰ μᾶς ἀνοίξουνε τὸν καινούργιο δρόμο τῆς ἐπανάστασης, ἀρπαχτήκανε μαλλιά μὲ μαλλιά σὲ μιὰ αἱματηρὴ κ' ἐξοικωτική πάλιν ἀναμεταξύ τους, γιὰ νὰ βγεῖ πάντα κερδισμένος ὁ τρίτος, τὸ τέρας αὐτό, ἡ πλουτοκρατία».

Αὐτὰ τὰ λόγια βγαίνουνε ἀπ' τὸ

στόμα ἑνὸς ἀληθινοῦ καὶ ἀγνοῦ ἐπαναστάτη, ποὺ πονάει πραγματικά γιὰ τὸ κατάντημα τῆς Μαρξιστικῆς ἰδεολογίας, ὅταν μάλιστα αὐτὴ ἔχει ν' ἀντιμετωπίσει τὸν ἀμειλιχτο πόλεμο τῆς ἄρχουσας τάξης. Καὶ ποὺ φωνάζει μ' ὅλη τὴ δύναμη τῆς ψυχῆς του:

«Ἐύπνα ραγιά τοῦ κεφαλαίου ἐπὶ τέλους! Ἐύπνα γιὰ νὰ ξυπνήσεις καὶ σὺ τόσους ἄλλους σκλάβους τῆς φυλῆς σου ἀπὸ τὸ θεϊκὸ σκοτάδι, νὰ σταματήσεις τὸ κακὸ καὶ τὴν ἐξαθλίαση! Ἐύπνα ἐπὶ τέλους ἀπὸ τὸ λήθαργο τοῦ πατριωτισμοῦ, ποὺ σ' ἔχουνε ριγμένο κείνον ποὺ δὲν τὸν πιστεύουνε. Τὸ μαχαίρι ἔφταξε στὸ κόκκαλο καὶ σὺ μὲ τὴ βλακώδικιά σου μοιρολατρεία, γίνεσαι αἰτία νὰ περνοῦν ἀπὸ γενιὰ σὲ γενιὰ οἱ ἀλυσσιδὲς τῆς σκλαβιάς στοὺς δικούς σου. Ἐύπνα νὰ δοῦν τὰ μάτια σου τὴ λάμψη κι' ἄφισε τὸ σκοτάδι! Ἐύπνα γιὰ τὴν ἔφταξε ἡ στιγμή, ποὺ ἄλλοι ἴσως πιὸ λίγο ἀπὸ σένα, θὰ σὲ σπρώξουνε νὰ δεῖς καὶ σὺ τὸ φῶς, ποὺ σ' ἔχουνε στερήσει, γιὰ τὴν ἀτιμωτικὴν νὰ σ' ἀφίσουνε στὸ σκοτάδι. Ἐύπνα ραγιά, ξύπνα σκλάβε τῆς ἀρχοντιάς, ξύπνα δούλε τοῦ Χριστοῦ!»

Σφίγγω μὲ συγκίνηση τὸ τίμιο, τὸ ἀντρίκιο χέρι τοῦ Καλογιάννη. Τὸ βιβλίον τοῦ ἔχει βέβαια πολλὰς ἐλλείψεις καὶ λάθη στὴν τεχνικὴ του. Σημειῶνω ἀπ' αὐτὰ τὴν ἔλλειψη ὑφους, ποὺ θὰ τόκανε νὰ διαβάζεται ἀκόμα πιὸ εὐχάριστα, τὴν ἀκαταστασία τῆς γλώσσας του, τὴν ἔλλειψη γλωσσικῆς ὁμοιομορφίας, ποὺ μὲ λίγη καλὴ θέληση διορθωνεταὶ καὶ τὴν ἔλλειψη μιᾶς συνοχής, ἀπαραίτητης γιὰ ἕνα ἔργο λογοτεχνικόν. Μὰ εἴπαμε πὼς οἱ «Ἐπαναστάτες» δὲν εἶναι ἕνα ἀποκλειστικὸ λογοτέχνημα, παρ' ὅλο ποὺ ἔχει κεφάλαια, ὅπως τὰ «Στὸ συνοικισμὸ», «Τὸ μῆνυμα» καὶ ἄλλα, ποὺ εἶναι σχεδὸν ἄρτια λογοτεχνήματα. Μὰ εἶναι ἕνα

βιβλίον δυνατὸ, ἀληθινόν, ζωντανόν καὶ προπάντων ὠφέλιμον. Ἡ εἰλικρίνεια καὶ ἡ πίστη τοῦ συγγραφέα του, ποὺ διαχύνεται παντοῦ στὰ δέκα κεφάλαια τοῦ βιβλίου του καὶ ποὺ τὸ καθένα τους εἶναι κι' ἀπὸ ἕνα ξεχωριστὸ σκίτσο, ὅπως τὸ λέει ὁ ἴδιος, ἐπαναστατικῆς ζωῆς καὶ δράσης, εἶναι ἐφόδια ἀληθινοῦ τεχνίτη, ποὺ ἔταξε τὸν ἑαυτό του καὶ τὴν τέχνην του στὴν ἐξυπηρέτηση τοῦ ἀγῶνα γιὰ τὴν λευτεριά.

Τελειώνοντας θ' ἀφίσω καὶ πάλιν τὸν ἴδιο συγγραφέα τοῦ νὰ μιλήσει καὶ νὰ μᾶς συγκινήσει μὲ τὸν ἀνθρώπινο κι' ἀληθινὸ τόνον τῆς φωνῆς του, ποὺ εἶναι γεμάτη στοργὴ γιὰ τοὺς καταπιεζόμενους ἀδερφούς του καὶ ἀγανάχτηση γιὰ τὴν ἀδικία ποὺ τοὺς πνίγει:

«Ἐάνου ἀκούστηκε μιὰ διαπεραστικὴ συριγματιά, κάτι σὰν οὐρλιαχτὸ ἀπὸ τίς σειρήνες στὰ ἐργοστάσια τῆς ταπητουργίας καὶ μεταξοφαντουργίας, ποὺ βρισκόντουσαν κει κοντά. Ἀνατρίχιασα ὡς τὸ κόκκαλο. Χιλιάδες γυναῖκες καὶ κορίτσια τοῦ συνοικισμοῦ, ὡς καὶ παιδάκια ἀκόμα, βασανίζονται μέσα σ' αὐτά. Εἶναι ὅλα κείνα τὰ θύματα, ποὺ ὕστερα ἀπὸ τὸ ξεσπίτωμά τους κι' ἀπὸ τὸ βρωμερὸν κι' ἀπάνθρωπον παζάρεμα τῆς ὑποχρεωτικῆς ἀνταλλαγῆς, τὰ φέρανε καὶ τὰ ρίξανε δῶ, μπόλικον ἀνθρώπινο ὑλικὸ μέσα στὰ παληόσπιτα καὶ τίς παράγκες, γιὰ τὴν ἐκμετάλλεψη καὶ τὴν ἀπληστία τῶν ἀφεντάδων. Κάτω ἀπὸ τίς πιὸ σκληρὲς συνθήκες τῆς ζωῆς, δουλεύουνε σκυλίσια δώδεκα ὥρες τὴν μέρα γιὰ ἕνα κομμάτι ψωμί, φθειρόντας τὰ νειᾶτα τους καὶ πεθαίνοντας πρόωρα ἀπὸ τὴν πείνα καὶ τὴν ἐξαθλίωση, γιὰ νὰ στολίζουνται οἱ μεγάλες κυρίες καὶ νὰ πατᾶνε πᾶνω στὰ βελουδένια χαλιὰ τὰ κομψὰ τους ποδαράκια!

—Πόσο μοῦ σφίγγει καὶ μοῦ ξεσκίζει τὴν καρδιά κάθε μέρα τὸ

μούγκρισμα αυτό τῶν ἐργοστασίων, εἶπε λυπητερά ἡ Μαρία. Λὲς κι' εἶναι τὸ στέναγμα κι' ὁ πόνος τῶν ψυχῶν, ποὺ ξεχύνεται μέσα ἀπὸ μιὰ κόλαση. Δούλεψα καὶ γὼ γιὰ ἕνα ξεροκόμματο μέσα στὴν κόλαση αὐτή, καὶ γνώρισα ἀπὸ κοντὰ τὸ μαρτύριό της.

Ὁ σπαραγμὸς τῆς κοπέλλας μ' ἐθλίβε κατάκαρδα, με' ἔκανε νὰ σφίξω τὶς γροθιές μου. Ἡ ἀγανάχτη ἐβραζε μέσα μου. Δὲν μπορούσα νὰ βαστάξω πιὰ. Ὅπως ὁ ἀδερφός της, ἔτσι κι' αὐτὴ τότε στὴν ἐξέγερση, βρισκότανε στὴν πρώτη γραμμὴ με' τοὺς δυστυχισμένους κείνους ἀνθρώπους, ποὺ με' μιὰ κόκκινη παντιέρα στὸ χέρι κατεβήκανε καὶ πλημμύρισανε τὰ πεζοδρόμια τῆς Ἀθήνας, γιὰ νὰ πετύχουνε λίγα δικαιώματα στὴ ζωὴ. Πιάστηκε καὶ καταδικάστηκε ἀλύπητα, ἀπὸ τὸν ἀπάνθρωπο νόμο «τὸ ἰδιώνυμο», γιὰ νὰ σαπίσει στὶς φυλακὲς καὶ νὰ γίνεῖ ἕνα ἄχρηστον κουρέλι τῆς ζωῆς, ἔτσιμο νὰ τ' ἀδράξει ὁ χάρος, ἔτσι ὅπως εἶναι κ' οἱ τόσες χιλιάδες τ' ἀνθρώπινα κορμιά ποὺ πετᾶνε κάθε μέρα ἄχρηστα στὸ δρόμο τ' φθοροποιὰ ἐτοῦτα ἐργοστάσια».

Τέτοια βιβλία δὲ βλέπουμε κάθε μέρα στὶς βιτρίνες τῶν βιβλιοπωλείων μας, ποὺ τὶς στολίζει ἡ βλακεία κ' ἡ ματαιοδοξία τῶν ἀνθρώπων ποὺ λέγονται διανοούμενοι καὶ λογοτέχνες καὶ ποὺ δὲν εἶναι τίποτ' ἄλλο παρὰ λακέδες τῆς πλουτοκρατίας, ἐνσυνείδητοι ἢ ἀσυνείδητοι.

Τὸ βιβλίο τοῦ Καλογιάννη καὶ με' τὴν ἐμφάνισή του ἀκόμα, τὴν ἐπαναστατικὴ σύνθεση τοῦ ἐξωφύλλου του καὶ τὶς ἄλλες εἰκόνες ποὺ ἔχει, συνθέσεις τῶν νέων ζωγράφων Τάσσου καὶ Γρηγόρη, δείγματα καθαρὰ ἐπαναστατικῆς τέχνης καὶ νοσοτροπίας, τaráζει καὶ μόνο με' τ' ἀντίκρουμά του ὅλη τὴν ἀστική μακαριότητα καὶ ἀσυνείδητα καὶ τρομάζει πραγματικὰ τὰ παράσιτα τῆς κοινωνίας, ποὺ

τοὺς θυμίζει τὴ γρήγορη τιμωρία τους, ἐνῶ ἀπ' τὴν ἄλλη μεριά ἐνθουσιάζει καὶ συγκινεῖ ὅλο τὸ ἀμέτρητο στρατόπεδο τῶν σκλάβων.

Γι' αὐτὸ χαιρετίζουμε τὸ συγγραφέα του μ' ἀληθινὴ συγκίνηση καὶ περιμενουμε νὰ μᾶς δώσει κι' ἄλλα δείγματα τῆς λυτρωμένης σκέψης του, συνεχίζοντας σταθερὰ κι' ἀκούραστα τὸ δρόμο ποὺ χάραξε καὶ στὸν ὅποιο μᾶς βρίσκει συνοδοιπόρους καὶ συναγωνιστές του.

Γιάννη Γ. Σφακιανᾶκη—«Διηγήματα».

Ὁ Σφακιανᾶκης εἶναι ἕνας νέος ἀπὸ τὴν ἐπαρχία, τὸ Ἡράκλειο τῆς Κρήτης, ποὺ χωρὶς νὰ φωνάζει καὶ νὰ θορυβεῖ γύρω ἀπ' τ' ὄνομά του, δουλεύει σοβαρὰ κι' ἀθόρυβα καὶ δημιουργεῖ, πιστεύοντας στὴ ζωντανὴ τέχνη καὶ στὸν προορισμό της. Τὰ ἔξι διηγήματα ποὺ μᾶς παρουσιάζει σήμερα σὲ βιβλίο, τὸ πρῶτο του ἂν δὲν κάνω λάθος, εἶναι ὅλα ἐμπνευσμένα ἀπ' τὸν ἀνθρώπινο πόνο, ἔχουνε τὸν οἶχτο καὶ τὴ στοργὴ γιὰ τὸν ἄνθρωπο, ποὺ πονεῖ καὶ ὑποφέρει κάτω ἀπ' τὸ πέλμα τῆς σκληρῆς ἀνάγκης, ἀπὸ τὴ φτώχεια καὶ τὴν κακομοιριά, ἀπὸ τὴν ἀδικία καὶ τὴν ἐξμετάλλεψη ποὺ γίνεται στὴ σημερινὴ κοινωνία. Ὅλα τὸν τὰ διηγήματα ἔχουνε κοινωνικὸ περιεχόμενο, γιὰτι κι' ὁ συγγραφέας τοὺς εἶναι ἕνας ἐπαναστάτης. Βρίσκεται ὅμως ἀκόμα στὰ πρῶτα τῶν βήματα, στὸ στάδιο τοῦ οἶχτου, πρᾶμμα ποὺ τὸν κάνει νὰ ρωτᾶει μοιρολατρικὰ ποὺς φταίει, στοὺς «Μοιραίους» του, ποὺ εἶναι ἐμπνευσμένοι ἀπ' τὸ ὁμώνυμο τραγούδι τοῦ Βάρναλη, ἢ καλύτερα εἶναι τὸ ἴδιο τὸ τραγούδι ἀπὸ μὲν σὲ διήγημα, τὸ πιὸ καλογραμμένο κατὰ τὴ γνώμη μου, τῆς συλλογῆς. Μὲ δυὸ λόγια ὁ Σφακιανᾶκης δὲν ἔχει ἀκόμα συνειδητοποιήσει τὸν ἐπαναστατισμὸ του, τὴν ἀθόρυγη ἀγανάχτησή του γιὰ τὴν ἀδικία ποὺ τὸν πνίγει. Μὰ ἔχει ὅλο τὸν καιρὸ νὰ κατατοπίσει τὸν ἑαυτό του καὶ τὶς ἐμπνεύσεις του στὸ δρόμο αὐτὸ ποὺ—γιὰ τιμὴ του—διᾶλεξε.

Εἶναι φανερὸ ἀπ' τὸ βιβλίο του αὐτὸ, πὼς ὁ Σφακιανᾶκης ἔχει τάλεντο καὶ τάλεντο γερὸ, μὰ ποὺ θέλει ἀκόμα μεγάλη καλλιέργεια. Δὲν τοῦ λείπει ἡ καλὴ πρόθεση, ἡ ἐσωτερικότητα, ἡ σωστὴ παρατήρηση καὶ ἡ φιλοσοφημένη σκέψη, μὰ ὑστερεῖ στὴν τεχνικὴ του, στὴν ἐχτέλεση κι' ἀκόμα στὸ διάλεγμα τῶν θεμάτων του. Ἄν ἐξαιρέσουμε τὸ τελευταῖο διήγημα τῆς συλλογῆς, «Οἱ σκελετοὶ θρηνοῦν», ποὺ εἶναι ἀρκετὰ πρωτότυπο στὴν ἐμπνευση καὶ στὴ σύλληψή του, τ' ἄλλα ὅλα εἶναι κοινὰ καὶ χωρὶς τὴν ἀνώτερη ἐκείνη πνοὴ ποὺ χαραχτηρίζει τὴν ἀληθινὴ δημιουργία. Κι' ἀκόμα, μ' ὅλο ποὺ κι' ὁ ἴδιος προλογίζοντας τὸ βιβλίο του ἀναγνωρίζει πολὺ σωστὰ πὼς ὁ ὅρος «καθαρὴ τέχνη» εἶναι μιὰ λέξη δίχως νόημα, δὲ μπορεῖ νὰ ξεφύγει ἀπ' αὐτὴ καὶ, χωρὶς νὰ τὸ θέλει βέβαια, κάνει καὶ λίγη φιλολογία, ποὺ εἶναι ἀνιαρὴ καὶ ἔξω ἀπ' τὸ νόημα τῆς κεντρικῆς γραμμῆς τοῦ βιβλίου του ἢ τῆς ζωντανῆς τέχνης, ποὺ θελεῖ νᾶναι ἕνας ἀπ' τοὺς ἐργάτες της.

Ἡ γλῶσσα του εἶναι ἡ ὀρθόδοξη δημοτικὴ, μὰ κι' αὐτὴ λίγο ἀκατάστατη καὶ με' τοὺς ἀπαραίτητους ἰδιωματισμούς, ποὺ καλύτερα θάτανε νὰ λείπανε, καθὼς καὶ μερικὰ ἐκφραστικὰ λάθη, ὅπως π. χ. «Ὁ Πέτρος ἦταν ἕνα ὁμορφο ἀγόρι ὡς εἴκοσι ἔξι χρόνων» κ.τ.λ.

Αὐτὰ εἶναι τὰ ἐλλαττώματα τοῦ βιβλίου του. Μὰ τὰ καλά του σημεῖα εἶναι ἄπειρα καὶ πολὺ σημαντικὰ γιὰ ἕνα νέο τόσο ποὺ μᾶς κάνουν νὰ πιστεύουμε πὼς ὁ Σφακιανᾶκης δουλεύοντας τὸ ἴδιο σοβαρὰ καὶ εὐκιρινὰ καὶ προσέχοντας περισσότερο, θὰ μᾶς παρουσιάσει μιὰ μέρα ἕνα ἔργο ἄριστο ἀπὸ κάθε ἄποψη.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΥΛΩΝΟΓΙΑΝΝΗΣ

Κώστα Κοφινιώτη — «Ἐπὶ Γῆς Εἰρήνης», ποιήματα.

Ἀπὸ τοὺς νέους ποὺ γράφουνε, λίγοι εἶναι ἐκείνοι—καὶ κατὰ τὴ γνώμη μου οἱ πιὸ ἀξιοπρόσεχτοι—ποὺ κατανοήσανε τὴν πραγματικότητα καὶ ξεσκαβώ-

θησαν ἀπὸ τὰ «ἠθικὰ καὶ αἰσθητικὰ ἀπολιθώματα τῆς παραδομένης τέχνης». Ἐνας ἀπὸ τοὺς νέους αὐτοὺς εἶναι ἀναμφισβήτητα καὶ ὁ Κοφινιώτης, ποὺ ἀφίνοντας κατὰ μέρος τὶς παλιὲς ἐκείνες πηγὲς ἐμπνεύσεως τῶν ξεπεσμένων ἀξιῶν, πρόσεξε τὸν ἀνθρώπο, τὴν ἀστείρευτὴ αὐτὴ πηγὴ ἐμπνεύσεως κάθε μεγάλου καὶ ζωντανοῦ καλλιτεχνήματος.

Τὰ «Κρινᾶκια τοῦ γυαλοῦ», τὰ «Βραδυνὰ ρόδα», δὲν ἔχουνε πιὰ καμμιά σχέση με' τὸ καινούργιο τοῦ βιβλίου, ποὺ παίρνει δικαιοματικὰ κάποια θέση στὰ Ἑλληνικὰ γράμματα, παρ' ὅλα τὰ τεχνικὰ ἐλαττώματα καὶ τὶς ἀδυναμίες τοῦ στίχου. Ὅπως οἱ πάρα-κάτου στίχοι του, παρμένοι ἔτσι σὰ δείγμα ἀπὸ τὸ πρῶτο τοῦ τραγούδι, ποὺ φέρνει καὶ τὸν ὁμώνυμο τίτλο τῆς συλλογῆς του:

Εἰρήνη ἐπὶ γῆς. Εἰρήνη!
Κι' ἡ πολιτεία πρώτη
ἀμοίβει τοὺς νεκροὺς
(παγίδα γιὰ τοὺς ζωντανούς)
με' τὸ μνημεῖο τοῦ ἀγνώστου στρα-
τιώτη.

Εἰρήνη ἐπὶ γῆς. Εἰρήνη!

Ποὺ δίνουν τὸ δικαίωμα σὲ μερικοὺς κορὺβαντες τῆς τέχνης, ποὺ ἔχουν γιὰ σκοπὸ τοὺς νὰ στηλιτεύουν κάθε τι ποὺ δὲν συμφωνεῖ με' τὴν ἀρρωστικὴ νοσοτροπία τους, νὰ μᾶς ψάλλουν καὶ πάλι τὸ γνωστὸ τροπάρι τους «ἡ τέχνη γιὰ τὴν τέχνη» καὶ νὰ μᾶς φωνάζουν πὼς τέχνη με' ταξικὸ καὶ κοινωνικὸ περιεχόμενο δὲ μπορεῖ νὰ νοηθεῖ, δὲ μπορεῖ νὰ υπάρξει. Καὶ παίρνοντας πολλὰς φορὲς τὶς τέτοιες κοινοτοπίες καὶ ἀτέλειες τοῦ στίχου τῆς ἐπαναστατημένης ποίησης, μᾶς τὶς σερβίζουν σὰ ντοκουμέντα, ποὺ θὰ δικαιολογήσουν τὶς σκουριασμένες ιδέες τους.

Γι' αὐτὸ ὁ Κοφινιώτης ἔπρεπε νᾶταν προσεχτικότερος στὸ δούλεμα καὶ στὴν τεχνικὴ τοῦ στίχου, ποὺ σὲ πολλὰ μέρη εἶναι ἀλήθεια ξεπέφτει πολὺ. Αὐτὰ ὅμως καθὼς εἴπαμε εἶναι ἐλαττώματα ποὺ με' λίγη προσπάθεια μποροῦν νὰ λείψουν. Πρᾶμμα ποὺ μᾶς τὸ βεβαιώνουν καὶ οἱ πάρα-κάτου στίχοι τοῦ παρμένοι πάλι

κι' αυτοί από τὸ ἴδιο τραγούδι τῆς συλλογῆς του:

Ειρήνη ἐπὶ γῆς. Ειρήνη!
Καὶ γύρω ἀνθρώπινα κουφάρια
σκελετωμένα, πεταμένα!
Φτάνει πού φέρανε τὴ νίκη.
Τὶ κι' ἂν περνοῦν μὲ δεκανίκι
μὲ μάτια σκοτεινά, γιαλένια;
Ἔχουν βαθειὰ μὲς τὴν ψυχὴ τους
τρόπαια ἰδανικὰ κλεισμένα!..

Στίχοι πραγματικὰ ἀριστοτεχνικοὶ πού ὑποβάλλουν στὸν ἀναγνώστη—πού δὲν ἔπαθε καμμιά πόρρωση—μιὰ συγκίνηση καὶ τὸν ἀναγκάζουν νὰ ἐκφράσει τὸ μῖσος του γι' αὐτοὺς πού ναι ἡ αἰτία νὰ βρισκονται «σκελετωμένα, πεταμένα, γύρω τ' ἀνθρώπινα κουφάρια», καὶ νὰ αἰστανθεῖ συνάμα καὶ κάποιον οἶχτο γιὰ τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς πού γυροῦνε στους δρόμους μὲ δεκανίκι, «φτάνει πού φέρανε τὴ νίκη!» Τὶ εἰρωνία! Κι' ἄλλοι «μὲ μάτια σκοτεινά, γιαλένια» ἔχοντας βαθειὰ μὲς τὴν ψυχὴ τους «τρόπαια ἰδανικὰ κλεισμένα!»

Τέτοιους σίχους μὲς τὶς σελίδες τοῦ βιβλίου του βρῖσκει κανεὶς κι' ἄλλους, φτάνει μόνο νὰ θελήσει νὰ τὸ προσέξει. Ὅλα τὰ τραγούδια του, βγαλμένα μέσα ἀπ' τὴ σύγχρονη ζωὴ, μᾶς δίνουν τὴν εἰκόνα καὶ τὴν ἀθλιότητα τῆς σημερινῆς κοινωνίας, πού κατώρθωσε ὁ ποιητῆς μᾶς νὰ μᾶς τὴν παρουσιάσει μ' ἓναν παραστατικὸτατο τρόπο. Καί πότε σαρκάζοντας σὰν τὸν Ἀνθία—πού καθὼς φαίνεται ἔχει καὶ κάποια του ἐπίδραση—μᾶς μιλάει γιὰ τὴν κοινωνία αὐτὴ πού χλευάζει τὴ Σόνια, τὴ Νανά..., γιατί πουλᾶν τὸ κορμί τους γιὰ λίγες βρωμοδραχμὲς στὸν:

Κουτσὸν, στραβὸν, σ' ὅποιον καὶ νᾶναι
—δὲν πᾶν τὰ χνώτα νὰ βρωμᾶνε—
Καὶ ἡ κοινωνία τὶς χλευάζει!
Ἡ κοινωνία—τ' ὁμοίωμά τους—
Καὶ δὲν τολμοῦν νὰ τῆς φωνάξουν
πὼς ἔχει αὐτὴ πρώτη διδάξει
σ' ὄσες πεινοῦν: ΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ
[ΤΟΥΣ

Καὶ πότε ὅλο συμπόνια γιὰ τὰ ξυπόλυτα παιδάκια κι' ὅλους τοὺς δυστυχημένους καὶ καταδιωγμένους, τὰ θύματα τῆς ἀδικῆς αὐτῆς κοινωνίας, τραγουδάει μ' ἓναν τρόπο πού δὲ μᾶς ἀφίνει ἀσυγκίνητους, τοὺς καῦμους καὶ τοὺς πόνους τους.

Τελειώνοντας, χαιρετίζουμε τὴ στροφή αὐτὴ τοῦ Καφινιώτη, πού τὴν πιστεύουμε γιὰ εἰλικρινῆ καὶ περιμένουμε, ἂν τραβῆξει σταθερὰ στὸ δρόμο αὐτὸ πού χάραξε, νὰ μᾶς παρουσιάσει στὸ μέλλον ἀκόμα πιὸ ἀξιόλογα τραγούδια.

ΓΙΑΓΚΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

Ἄναγγέλνουμε καὶ κρίνουμε κάθε βιβλίο πού μᾶς στέλνεται σὲ δυὸ ἀντίτυπα.

Στάβρου Τσιακίρη—«Τὸ σταφιδόψωμο καὶ τὰ ὀδοφράγματα», διηγήματα.

Ἀντιγόνης Σ. Πετράκη—«Ἡ λουλουδένια ἀλυσίδα», κοινωνικὸ ρομάντσο.

Γιάγκου Δημητριάδη—«Νοσταλγικὰ βράδια», ποιήματα.

Ἀθανασίου Γ. Γεωργιάδου—«Εὐγονία—εὐγονική», πραγματεία.

Γερ. Δ. Κασόλα—«Γιὰ τὴν Εἰρήνη», ποιήματα.

Χρ. Πύρπασου—«Τῆς μοίρας τὰ γραμμένα», μονόπραχτο δραματάκι.

ΑΠΟ ΜΗΝΑ ΣΕ ΜΗΝΑ

Η ΕΠΕΤΕΙΟΣ

Τὸν ἐρχόμενο μῆνα συμπληρῶνται δέκα-πέντε χρόνια ἀπὸ τότε πού ὁ Ρωσσοικὸς λαός, σπάζοντας τὶς βαρειὲς ἀλυσίδες τῆς σκλαβιάς του, ἀποτίναξε τὸ ζυγὸ τοῦ αἰσχροῦ κι' ἀνήθικου τσαρισμοῦ, κατάλυσε τὸ κράτος τῆς βίας καὶ τῆς ἐκμετάλλεψης καὶ θεμέλιωσε τὴ νέα κοινωνία τῆς λευτεριάς, τῆς ἰσότητος καὶ τῆς ἀδερφωσύνης.

Ἡ ὁμάδα ἐνωτικῆς προσπάθειας, μέσα στὰ καθήκοντά της, θεώρησε πρώτη τῆς ὑποχρέωση ν' ἀφιερῶσει τὸ ἐρχόμενο φύλλο τοῦ «Λυτρωμοῦ», πού θὰ βγεῖ πανηγυρικό, στὴν ἐπέτειο τῆς Ὀχτωβριανῆς ἐπανάστασης. Σύγχρονα εἰτοιμάζεται σ' ἔνα ἀπ' τὰ θεάτρα τῆς Ἀθήνας νὰ κάνει μιὰ συγκέντρωση μὲ ὁμιλίες, ἀπαγγελία, τραγούδια καὶ μουσική, γιορτάζοντας ἔτσι τὴν ἱστορικὴ αὐτὴ ἐπέτειο, πού στέκει σὰ μιὰ φωτεινὴ καὶ ἐλπιδοφόρα μέρα τοῦ προλεταριάτου ὅλου τοῦ κόσμου.

Οἱ ὁμάδες «Λυτρωμικῶν», οἱ φίλοι καὶ συμπαθοῦντες, πρέπει ὀπωσδήποτε ὅταν θ' ἀναγγελθεῖ ἡ μέρα τοῦ γιορτασμοῦ, νὰ ἐργαστοῦνε δραστήρια, καταβάλλοντας ὅλες τους τὶς προσπάθειες γιὰ τὴν ἐπιτυχία τῆς γιορτῆς αὐτῆς. Ἐπίσης οἱ ὁμάδες τῶν ἐπαρχιῶν, ἀκολουθώντας τὸ παράδειγμα τῆς κεντρικῆς ὁμάδας, νὰ φροντίσουν νὰ κάνουν τὸ ἴδιο, ἀνάλογα μὲ τὶς δυνατότητές τους. Στὶς συγκεντρώσεις πού θὰ γίνουν μὲ τὴν εὐκαιρία αὐτὴ, νὰ ἀναπτύξουν τοὺς σκοποὺς καὶ τὸ ρόλο τῶν «Λυτρωμικῶν» ὁμάδων ἐνωτικῆς προσπάθειας, συγκεντρώνοντας ὅλα τὰ πρωτοποριακὰ στοιχεία γύρω ἀπὸ τὸ σκοπὸ μας.

Η ΑΝΤΙΔΡΑΣΗ

Ἀπ' ὅλες τὶς ἐπαρχίες μαθαίνουμε πὼς γύρω ἀπ' τὸ «Λυτρωμὸ», μὰ κι' ὅλα τὰ ἀριστερὰ φύλλα, λυσομανάει ἡ ἀντίδραση. Ὅλοι οἱ νόμοι τοῦ ἀστικοῦ κράτους, πού προστατεύουνε, τάχα, τὶς πνευματικὲς ἐλευθερίες, γραφτήκανε στὰ παλιὰ παπούτσια τῶν διαφόρων ἐκπρόσωπων τοῦ ἐπίσημου κράτους στὶς ἐπαρχίες. Κι' ἔτσι ἐντελῶς ἀθθαίρετα ἐπεμβαίνουνε στὰ ὑποπραχτορεία καὶ ταχυδρομεῖα καὶ ἐμποδίζουνε μὲ τὸ μεσαιωνικότερο τρόπο τὴν κυκλοφορία μας. Γι' αὐτὸ, οἱ ὁμάδες ἐνωτικῆς προσπάθειας τῶν ἐπαρχιῶν, πρέπει ἀπαραίτητα νὰ παρακολουθοῦνε καὶ νὰ μᾶς ἀναφέρουν κάθε τέτοιο περιορισμὸ τῆς κυκλοφορίας τοῦ περιοδικοῦ μας, καὶ νὰ διαμαρτύρονται, ζητώντας τὴν ἐλεύθερη κυκλοφορία του.

Ἡ Ἑλλάδα στὴν περίπτωσι αὐτὴ διααρέθηκε σὲ ὀρισμένες ζώνες κυκλοφορίας τοῦ ἀριστεροῦ τύπου, παρουσιάζοντας τὸ οἶχτὸ θέαμα τῆς ἀντιγραφῆς τῶν φασιστικῶν μεθόδων τοῦ Χίτλερ. Μπρὸς σ' αὐτὸ τὸν ἐξαχρειωμένο διωγμὸ, ἀποτέλεσμα τοῦ σπασμοδικοῦ ψυχωραγῆματος τῆς ἰθύνουσας τάξης, αἰσθανόμεσθε, μαζὶ μὲ τὴν ἀγανάκτηση πού φουσκώνει τὰ στήθια μας, τὴν ἀνάγκη νὰ διαμαρτυρηθοῦμε ἔντονα μ' ὅλες μας τὶς δυνάμεις καὶ νὰ καλέσουμε ὅλο τὸν ἐπαναστατικὸ ἡμερήσιο καὶ περιοδικὸ τύπο σ' ἓναν ἐνιαῖο ἀγῶνα γιὰ τὴν ἐλεύθερη κυκλοφορία. Δὲ θάταν καθόλου περιττὴ, μὰ τὸ ἐνάντιο ἀπόλυτα ἀναγκαῖα, μιὰ σύσκεψη ὅλων τῶν ἐνδιαφερομένων, στὴν ὁποία νὰ παρθοῦν οἱ πρόποσες ἀποφάσεις γιὰ τὴν ἐπιδίωξη τῆς τέλειος κατάργησης τοῦ αἰσχροῦ αὐτοῦ διωγμοῦ, πού εἶναι ἔξω ἀπὸ κάθε νόημα δημοκρατικῆς ἐλευτερίας, κάτω ἀπὸ τὴν ὁποία κόβονται νὰ φωνάζουν πὼς ζοῦμε!...

ΟΙ ΚΑΤΑΔΙΚΕΣ

Ἡ λύσσα τῆς ἀντίδρασης, τὸν τελευταῖο καιρὸ ἔχει φτάσει στὸ ἀποκορύφωμά της. Βλέποντας τὸ σίγουρο καὶ γρήγορο θάνατό της, ἡ ἀστική τάξη καταφεύγει σὲ κάθε εἶδους ἔγκλημα, γιὰ νὰ τρομοκρατήσει τοὺς ἀγωνιζόμενους γιὰ τὴ λευτεριά τους, σκλάβους.

Κι' ἔτσι διαβάζουμε πὼς στὴ Βουλγαρία δεκάξη ἀγωνιστὲς καταδικάστηκαν σὲ θάνατο καὶ στὴ Γερμανία ἄλλοι ἑννιά. Ἡ πλουτοκρατία γιὰ νὰ τραφεῖ, ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ αἷμα, τὸ τίμιο αἷμα τῶν ἀγωνιστῶν.

Μὰ ἡ μέρα τῆς δίκαιης τιμωρίας τῆς ἔφτασε πιά. Μ' ὄλες τὶς θανατικές καταδικές, τὶς τρομοκρατίες καὶ τοὺς Μεσαιωνικοὺς διωγμοὺς, οἱ σκλάβοι καὶ οἱ καταπιεζόμενοι ὄλου τοῦ κόσμου, δὲν ἀποθαρρύνονται, γιὰ νὰ ἀγωνίζονται γιὰ τὴ λευτεριά καὶ γιὰ τὰ ἀναφαίρετα δικαιώματα ποὺ ἔχουνε στὴ ζωῆ.

Σ' ὄλες τὶς ἔντονες διαμαρτυρίες ποὺ ὑψώθηκαν ἀπ' ὄλες τὶς μεριές γιὰ τὶς ἐγκληματικές αὐτὲς καταδικές, ἔβωνουμε καὶ μεις τὴ δική μας, τονίζοντας τὴν ἀνάγκη τῆς συσσωμάτωσης ὄλων μας γιὰ τὸν τίμιο καὶ δίκαιον ἀγῶνα μας.

ΟΙ ΔΙΩΓΜΟΙ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Ὁ κ. Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας, ὁ περίφημος κύριος Τουρκοβασίλης, καταπιάνθηκε στὰ σοβαρά, τρομοκρατώντας καὶ ἀπολύοντας τοὺς εκπαιδευτικούς, ἀπ' τὴ μιὰ μεριά νὰ τοὺς σωφρονίσει γιὰ τὸν κατήφορό τους!, κι' ἀπ' τὴν ἄλλη νὰ σώσει τὴν κοινωνία ἀπ' τὸν κομμουνισμό. Μ' ἄλλα λόγια τὸ ξύπνημα τῶν μαζῶν τὸ θεωροῦνε σὰν ἐφιάλτη τῆς τάξης τους, θέλουνε νὰ κρατᾶνε ἀκόμα στὸ σκοτάδι τὸ λαό, νὰ τοῦ ἀφαιροῦνε τὸ δικαίωμα τῆς κατανόησης τῶν κοινωνικῶν προβλημάτων, κι' ὁ ἄνθρωπος αὐτός, σὰν ἐκπρόσωπος τῆς

τάξης του, φροντίζει νὰ διαφυλάξει τὰ «ἐφθαρμένα» προνόμιά της. Καμαρώστε τον, ἂν θέλετε.

Τώρα τελευταῖα, τιμώρησε αὐστηρότατα τὸ γυμνασιάρχῃ Ἀμαλιάδας, γιὰ τὴν—ὁ ἀθεόφοβος—τόλμησε μὲ τὴ λήξη τοῦ σχολικοῦ χρόνου νὰ βάλει τοὺς μαθητὲς του νὰ παίξουνε τὸ ἔργο τοῦ Μελᾶ «Μιά νύχτα, μιὰ ζωῆ».

Οἱ ἀναγνώστες μας ξέρουνε πολὺ καλά πὼς οὔτε τὸ Μελᾶ ἔχουμε σὲ καμμιάν ἐχτίμηση, οὔτε τὰ «ἔργα» του. Μὰ ἡ πάρα-πάνω πράξη τοῦ κ. Ὑπουργοῦ, καθὼς καὶ κάτι ἄλλες παρόμοιες, μᾶς ξαφνιάζει τόσο πολὺ, ποὺ δὲ μπορούμε, σὰν τίμιοι ἀγωνιστὲς, παρὰ νὰ διαμαρτυρηθοῦμε μ' ὄλη μας τὴ δύναμη. Τέτοιοι μεσαιωνισμοὶ ἀποτελοῦνε ἀληθινὴ ντροπὴ γιὰ τὸ βαθμὸ τοῦ πολιτισμοῦ μας καὶ γιὰ τὴ διανοητικὴ μας κατάντια. Ὑστερα ἀπὸ τὴν καθαρεύουσα, ἡ τέλεια ἀποξένωση τῆς νεολαίας μας ἀπὸ τὴ σύγχρονη πνευματικὴ ζωῆ τοῦ τόπου μας, ἀπ' τὶς τάσεις καὶ τὴν ἐξέλιξή της, εἶναι κάτι ποὺ δὲ μπορεί νὰ τὸ ἀνεχτεῖ κανεὶς, ἀπ' ὄσους σκέφτονται κάπως λογικά καὶ ἐπιθυμοῦνε τὴν πρόοδο.

Αὐτὸ εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ τόσα καὶ τόσα κατορθώματα τοῦ κ. Ὑπουργοῦ, γιὰ νὰ μὴν ἀναφέρουμε ἅπειρα τέτοια. Ἄς εἶναι ὅμως, γιὰ τὰ κατορθώματά του αὐτά, τοῦ ἐγγυόμαστε πὼς τ' ὄνομά του θὰ φροντίσουμε νὰ μὴ τὸ ξεχάσει ἱστορία τῆς χώρας μας:

«Χρυσοῖς γράμμασι θ' ἀναφέρεται τῷ μοχθήσαντι ὑπὲρ τοῦ δυσμοῖρου τούτου λαοῦ!»

Ὡς τόσο ὅμως οἱ συμπάθειες ὄλων τῶν ἐργαζομένων καὶ σκεπτομένων συνειδητὰ, στρέφονται αὐτὴ τὴ στιγμή σ' ὄλους ἐκείνους ποὺ διώκονται, γιὰ τὴν ἔτυχε νὰ σκέφτονται διαφορετικὰ ἀπὸ τὸν κ. Ὑπουργὸ καὶ νὰ συγκινηθοῦνε γιὰ μιὰ καλύτερη

αὔριο καὶ ποὺ τοὺς ἀφαιρεῖ τὸ ἐπίσημο κράτος τοῦ Τουρκοβασίλη τὸ ψωμί τους καὶ τὸ ψωμί τῶν παιδιῶν τους.

ΦΑΣΙΣΤΙΚΗ ΤΑΧΤΙΚΗ

Οἱ τρομοκρατικὲς μέθοδοι τοῦ αἱματοστάλαχτου Χίτλερ καὶ τῆς κλίκας του δὲ σταματᾶνε μέσα στὰ ὄρια τῆς χώρας τους μονάχα. Ὑστερα ἀπ' τοὺς ἀπάνθρωπους διωγμοὺς ὄλων τῶν διανοουμένων, ποὺ τοὺς ἀναγκάσανε νὰ ξεπατριστοῦνε καὶ νὰ ζητήσουνε καταφύγιο σ' ἄλλες πιὸ φιλόξενες χώρες, μαθαίνουμε ἀπ' τὶς ἐφημερίδες πὼς μιὰ μυστικὴ τρομοκρατικὴ ὀργάνωση ἐπικήρυξε τὸ μεγάλο σοφὸ Ἀϊνστάϊν, γιὰ χίλιες λίρες, ποὺ θὰ τὶς πάρει ὅποιος θὰ τὸν κάνει νὰ πάψει νὰ μιλά, ὅπως λένε μὲ σκεπασμένο τρόπο τὴ δολοφονία του. Ὁ φασισμὸς σὰ μιὰ θεωρία βίβας καὶ στέρησης κάθε ἀτομικῆς ἐλευτερίας, δὲ μπορεί νὰ ἀνεχτεῖ τέτοια στόματα μὲ παγκόσμιο κύρος, νὰ ξεσκεπάζονε τὴν ἐγκληματικὴ τοῦ ὑπόστασις στὰ μάτια ὄλου τοῦ κόσμου. Καὶ καταφεύγει σὲ τὶς τρομοκρατικὲς πράξεις, δείγματα τῆς ἀπογνωσμένης προσπάθειάς του γιὰ νὰ κρατηθεῖ.

Στὴν ἔντονη διαμαρτυρία ποὺ προσθέτουμε σ' ὄλες τὶς ἄλλες ποὺ ὑψώθηκαν ἀπὸ τὴ δίκαιη ἀγανάκτηση γιὰ τὴν ἐπικήρυξη αὐτὴ, τονίζουμε τὴν ἀνάγκη ἑνὸς ἐνιαίου μετώπου ἐναντία στὸ φασισμό, ποὺ τώρα τελευταῖα ἄρχισε νὰ παίρνει ἐπικίνδυνη ἀνάπτυξη στὸν τόπο μας.

ΤΙ ΠΙΣΤΕΥΟΥΝΕ

Οἱ νέοι τῆς «Νέας Ζωῆς»—καυμένα νιάτα—ἀπαντώντας σ' ἓναν ἐπικριτὴ τους, ποὺ τοὺς καλεῖ νὰ καθορίσουνε τὸ ἰδεολογικὸ περιεχόμενον τῆς πίστης καὶ τοῦ ἰδανικοῦ τους, λένε πὼς αὐτὸ δὲ μπορεί νὰ γίνει, μὰ ἡ ἰδεολογία τους θὰ φανεῖ στὴν αὐθόρμητη δημιουργία τους, δηλαδὴ στὰ τραγουδάκια ποὺ δημοσιεύουνε γιὰ τὰ «θλιμμένα βράδυα» καὶ τὰ

«χλωμὰ δειλινά». Τὰ καυμένα τὰ παιδιὰ! Δὲ φταῖνε καθόλου αὐτὰ, ἂν προσπαθοῦνε μὲ κάποιον τρόπο πολὺ ἀφελῆ βέβαια, νὰ κρύψουνε τὴ φασιστικὴ τους ἰδεολογία. Γιατί, μ' ὄλη τους τὴν ἀφέλεια, καταλαβαίνουνε πολὺ καλά πὼς ὁ φασισμὸς, ποὺ τὸν ἔχουνε ἀγκαλιάσει σὰ σωτηρία τους, δὲν ἔχει κανένα ἰδεολογικὸ περιεχόμενον, οὔτε μπορεῖ νὰ σταθεῖ σὰ μιὰ πίστη σὲ ἀνθρώπους ποὺ λέγονται διανοούμενοι καὶ ποὺ θέλουνε νὰ φαίνονται ἀνεξάρτητοι καὶ ἐλεύτεροι.

Εἶναι θλιβερὸ τὸ κατάντημα ποὺ παρουσιάζουνε τοῦτο τὸν καιρὸ οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς νέους διανοούμενους τοῦ τόπου μας. Χωρὶς καμμιάν ἐσωτερικότητα, ξένοι ἀπὸ κάθε αἴσθημα ἀνθρωπισμοῦ καὶ πολιτισμοῦ, ἄρριβίστες, μικροφιλόδοξοι καὶ ἐγωῖστες, χωρὶς πίστη καὶ χωρὶς συνείδηση τοῦ προορισμοῦ τους, γίνονται τυφλά ὄργανα τῆς ἐγκληματικῆς προπαγάντας τοῦ αἰσχροῦ καὶ ἀνήθικου φασισμοῦ, ποὺ τὸν ἔχει ἐπίσημα υἱοθετήσῃ καὶ τὸ δημοκρατικὸ καθεστῶς, κάτω ἀπὸ τὸ ὅποιο ζοῦμε. Ἡ ζωῆ γιὰ νὰ σοῦ δώσει τὰ ἀγαθὰ της θέλει ὑποχωρήσεις, συμβιβασμοὺς, θέλει νὰ τῆς λυγίσεις τὴ μέση καὶ νὰ τὴν προσκυνᾶς, πρᾶγμα ποὺ δὲν παραλείπουνε νὰ κάνουνε οἱ διάφοροι «νέοι» μας. Κι' ὁ «ἰδεολόγος» καὶ «ἰδεοκράτης» Μελᾶς, βλέποντάς τα ὄλα αὐτὰ ἀπὸ τὸ ὕψος τῆς σοφίας του καὶ τῆς ἀνωτερότητάς του, μὲ τὸ μεῖδιμα τῆς ἀγαλλίασης στὰ χεῖλη, συμβουλεύει τὰ παιδιὰ, χτυπώντας τα φιλικὰ στὸν ὤμο, νὰ πάρουνε διδάγματα ἀπὸ τὴ φασιστικὴ Ἰταλία...

ΔΗΛΩΣΗ

Ἡ συνταχτικὴ ὁμάδα τοῦ «Λυτρωμοῦ», γιὰ νὰ καλύψει ἓνα μέρος ἀπὸ τὰ τεράστια ἔξοδα τῆς ἔκδοσής του, ἀναγκάστηκε προσωρινὰ νὰ δέχεται τὴν καταχώρηση ρεκλαμῶν, γιὰ τὸ περιεχόμενον τῶν ὁποίων δηλώνει πὼς δὲ φέρνει καμμιάν εὐθύνη.

ΣΤΟΥΣ ΦΙΛΟΥΣ ΜΑΣ

Σπύρον Ξανθάκη.—Τὸ τραγούδι σου «Τὸ σονέττο πὸν τραγουδάγα γιὰ σένα...» εἶναι ἄρτιο, μὰ, ὅπως καταλαβαίνεις κι' ὁ ἴδιος, δὲν ἔχει θέση στὸ περιοδικό μας. Θέλουμε τραγούδια ζωντανά, μὲ ζωὴ καὶ παλμὸ σύγχρονο, κι' ὄχι τραγούδια τῆς κλάψας, γιὰ «τὴν ἀγάπη πὸν μαράθηκε καὶ σβύνει» κ.τ.λ. **Μηνῶν Δημάκη, Ἡράκλειο.**—Τὸ τραγούδι σου «Μονάχα μῖσος» καλὸ, ἂν καὶ εἶναι λίγο κοινό. Ὡστόσο τὸ κρατοῦμε γιὰ δημοσίευσιν. Στείλε μας κι' ἄλλα δικά σου καὶ φρόντισε νὰ συνδεθεῖς μὲ τὴν ομάδα Ἡρακλείου, πὸν τὴν πρωτοβουλία τῆς ἴδρυσῆς τῆς ἀνάλαβε ὁ Σφαικιανάκης. **Σύλλογον Λαϊκῆς Βιβλιοθήκης ἢ «Ἀθηνᾶ», Καρδίτσαν.**—Θὰ σᾶς στέλνουμε ταχτικά τὸ φύλλο. Φροντίστε γιὰ τὴν ἴδρυσιν ομάδας ἐνωτικῆς προσπάθειας στὴν πόλιν σας καὶ γράψτε μας σχετικά. **Στέλιον Μυλωνάκη, Γουλεδιανὰ Ρεθύμνου.**—Τὸ τραγούδι σου «Ξεκίνημα», δείχνει πὸς ἔχεις μὰ πνοὴ ἀξιοπρόσεχτη. Πρέπει ὅμως νὰ προσέξεις νὰ διορθώσεις τὴν τεχνικὴ, τὴ γλώσσα καὶ τὴν ὀρθογραφία σου, διαβάζοντας πολὺ. Στείλε μας νὰ δοῦμε κι' ἄλλα σου τραγούδια, γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ σοῦ δώσουμετις δὲδηγίες πὸν μᾶς ζητᾶς. **Χάρην Τεγεάτην, δημοσιογράφον, Τρίπολιν.**—Τὰ τραγούδια σου δὲν εἶναι δημοσιεύσιμα, γιὰτὶ ἔχουνε πολλὰ τεχνικά καὶ ἐκφραστικά λάθη. Πρόσεχε πολὺ ὅταν γράφεις. Γιὰ τὴ μελέτη πὸν μᾶς γράφεις, δὲ μᾶς ἐμποδίζει τίποτα νὰ τὴ δημοσιέψουμε, φτάνει νὰναι καλογραμμένη. Φρόντισε γιὰ τὴν ἴδρυσιν ομάδας ἐνωτικῆς προσπάθειας στὴν πόλιν σου καὶ γράψε μας σχετικά. **Τάκην Ἀγκουρον, Ἀποδοῦλου Ρεθύμνου.**—Ὁ «Καρβουνιάρης» δὲν εἶναι ἓνα διήγημα σωστό. Εἶναι ἓνα ἀπλὸ σκίτσο ἀπ' τὴ ζωὴ, ὄχι καὶ τόσο καλογραμμένο. Πρέπει ἀπαραίτητα, πρὶν ξαναγράψεις, νὰ φροντίσεις νὰ διορθώσεις τὴν ὀρθογραφία καὶ τὸ γράψιμό σου, γιὰτὶ δείχνεις

πὸς κάτι θὰ γράφεις μὰ μέρα. **Θύμιον Αἰθέρην.**—Ἐπῆραμε ἓνα τραγούδι σου, «τὴν ἐπανάσταση». Ὑστερεῖς στὴν ἐχτέλεσή του, ἔχεις πολλὰ, πάρα-πολλὰ μετρικά λάθη, κι' ἀκόμα οἱ ῥίμες σὲ παρασέβνουν στὸ νὰ θυσιάζεις τὴν ἔγνοια, τόσο πὸν ὀρισμένοι στίχοι του νὰναι σχεδὸν ἀκατανόητοι. Μὰ ὁ ἐνθουσιασμός καὶ ἡ ἀγνή πίστη σου εἶναι στοιχεῖα μὲ τὰ ὁποῖα μπορεῖς νὰ παρουσιάσεις καλὰ πράγματα, φτάνει μόνο νὰ προσέξεις πολὺ. Θέλουμε νὰ δοῦμε κι' ἄλλα σου τραγούδια. **Ἄρην Λιώχην.**—«Τὸ Ἐύπνημα» πὸν μᾶς ἔστειλες εἶναι καλὸ σὰν ἐμπνευση καὶ πρόθεση, μὰ ἀποτυχαίνει ἐντελῶς στὴν ἐχτέλεσή του. Στείλε μας κατὰ ἄλλο δικό σου πὸν προσεχτικά γραμμένο, κι' ἂν μπορεῖς ἔλα ἓνα ἀπόγευμα στὸ γραφεῖο μας νὰ σὲ γνωρίσουμε. **Β. Β.**—Πῆραμε κι' ἄλλα σου τραγούδια. Στὸ ἐρχόμενο φύλλο θὰ δημοσιέψουμε ἓνα ἀπ' αὐτά. **Γιάννην Σφαικιανάκη, Ἡράκλειον.**—Ἐλάβαμε τὸ γράμμα σου, τὴν ἐπιταγὴ καὶ τὰ βιβλία. Δημοσιεύουμε τὴν «Τέχνη τῆς παρακμῆς». Φρόντισε γιὰ τὴν ἴδρυσιν ομάδας στὴν πόλιν σου. Σχετικά θὰ σοῦ γράψουμε μὲ ἰδιαίτερο γράμμα. **Γιάννην Οἰκονόμου, ἐφημερίδα «Ἐλευθερίαν» Χίου.**—Ἐστειλάμε δέκα φύλλα. Γράψε μας γιὰ τὴν ἴδρυσιν ομάδας ἐνωτικῆς προσπάθειας. **Γιῶργην Μέντζαν.**—Λάβαμε τὸ γράμμα σου καὶ τὴν ἐπιταγὴ σου καὶ σ' εὐχαριστοῦμε. Τα τραγούδια σου ἔχουνε πολλὰ προτερήματα, μὰ πρέπει νὰ προσέξεις τὴν τεχνικὴ τους. Σὲ περιμένουμε ἓνα ἀπόγευμα ἀπ' τὰ γραφεῖα μας. **Γ. Ζ. Ἐδεσσαν.**—Ὁ Καλ. σοῦ στέλνει τὰ βιβλία πὸν ζητᾶς. Σὲ ἐγράψαμε συνδρομητὴ καὶ σοῦ στείλαμε τὰ προηγούμενα φύλλα. Ἡ «Νέα Ἐπιθεώρηση» πὸν ρωτᾶς ἐκδίδεται ἀπὸ τοὺς Ἄ. Ζεβγᾶ, Γ. Κορδάτο, κλπ. καὶ εἶναι ἓνα περιοδικὸ κριτικῆς καὶ πληροφορειῶν, ὅπως τὸ λένε. Φρόντισε γιὰ τὴν ἴδρυσιν ομάδας ἐνωτικῆς προσπάθειας στὴν πόλιν σου καὶ γράψε μας σχετικά.

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ Γ. & Α. ΑΛΕΥΡΑ

Πολυκλείτου 13 (πάροδος
Βύσσης) Ἀθήναι.

ΠΡΑΤΗΡΙΟΝ ΕΙΔΩΝ ΧΑΡΤΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ

Πλουσία συλλογὴ σχολικῶν εἰ
δῶν καὶ γραφικῆς ὕλης

ΕΙΔΙΚΟΝ ΤΜΗ Α ΕΠΑΡΧΙ

Πώλησις χονδρική καὶ λιανική

ΑΠΟΘΗΚΗ ΧΑΡΤΟΥ

Κ. Α. ΜΙΜΗΚΟΠΟΥΛΟΥ

Οἶκος Ἰδρυθεῖς τῷ 1921

ΧΑΡΤΙΑ - ΧΑΡΤΟΝΙΑ ΠΑΝΤΟΣ ΕΙΔΟΥΣ

Χαρτιὰ Γραφῆς

Ἑυπογραφικά

Λιθογραφικά

Ἐξώφυλλα

Χάρτης περιτυλίξεως, Ἀδιά-
βροχα, Σελοφάν, Καρμπόν,
Στυπόχαρτα, Χάρτης Ταπετα-
ρίας, Χάρτης Κίρεοπωλῶν

ΧΑΡΤΙΑ ΔΙ' ΕΞΑΓΩΓΕΙΣ ΦΡΟΥΤΩΝ

Κεντρικόν: Ἐν Ἀθήναις

Ὁδὸς Ἀπελλοῦ 4 — Τηλ. 25-366

Ἐπισημα: Ἐν Πειραιεῖ

Ὁδὸς Τσαμαδοῦ 24 — Τηλ. 40-671

ΕΙΣΔΟΧΗ

ΦΡΕΙΔ. ΕΠΓΚΕΛΣ

Ἡ ΚΑΤΑΓΩΓΗ
ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ
ΤΗΣ ΑΤΟΜΙΚΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ
ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ
Γ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ
ΑΘΗΝΑΙ - ΣΤΑΔΙΟΥ 6Α
ΙΤΟΑ.

Τόμοι 2 Δρχ. 45.. ΜΗΝΙΑΙΟΝ
Γιὰ τὶς ἑσῶαρχιες» 55..

Τὸ πολύκροτο συγγραμμά πὸν ἀναλύει ἱστορικολογιστικά πὸς ἀπὸ τὶς πρῶτονες, ἀπεριόριστες σεξουαλικῆς σχέσεις, τὸν ὀμαδικὸ γάμο, τὴν πολυγαμία καὶ τὴν πολυανδρία, προήλθαν οἱ νεωτερεῖ θεσμοὶ τῆς μονογαμίας, τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας καὶ τοῦ κράτους.

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ

ΕΤΑΙΡΙΑ

“**Θ. ΒΙΚΟΠΟΥΛΟΣ,**”

ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ
Ὁδὸς Αἰόλου 17 (Γωνία Ἐρμού)
ΑΘΗΝΑΙ

Γραφικὴ ὕλη εἰς πλουσίαν συλ-
λογήν.

Ἑυπογραφικά — διβλιοδοτικὰ
ἐργασία

Κατασκευὴ σφραγίδων

ΠΛΟΥΣΙΑ ΣΥΛΛΟΓΗ ΚΑΤΑΣΤΙΧΩΝ

Τυπογραφεῖα Ἀναγεννήσεως
Ἀλατοστῶν 9 Πειραιῶς.